

Afgørelser – Reg. nr.:

Fredningen vedrører:

Domme

Taksationskommissionen

Naturklagenævnet

Overfredningsnævnet

Fredningsnævnet

Kendelser

Deklarationer

NATUR- OG
MILJØKLAGENÆVNET

Rentemestervej 8
2400 København NV
Telefon: 72 54 10 00
nmkn@nmkn.dk
www.nmkn.dk

**Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse
af 22. maj 2012
om fredning af Henninge Nor i Langeland Kommune
(j.nr. NMK-520-00019)**

Indledning

Danmarks Naturfredningsforening rejste den 20. september 2004 fredningssag for Henninge Nor – et areal på ca. 204 ha.

Fredningsområdet ligger i Natura 2000-område nr. 127 – Sydfynske Øhav.

Fredningens overordnede formål var at gennemføre nationale forpligtelser, som følge af områdets status som Natura 2000-område. Fredningen skulle således sikre, dels adgang til naturpleje og naturgenopretning for at bevare eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som området er udpeget for at tilgodese, dels offentlighedens adgang til og formidling af områdets natur- og kulturværdier.

Forslaget indebar bl.a. gennemførelse af en vandstandshævning til kote – 0,9 (DNN) på grundlag af et af Fyns Amt udarbejdet vådområdeprojekt fra 1998, hvorved der ville kunne skabes et over 100 ha stort vådområde bag den eksisterende dæmning.

Fredningsnævnet for Fyn traf den 31. december 2006 afgørelse om fredning af området.

Fredningsnævnets afgørelse blev påklaget til Naturklagenævnet af Skov- og Naturstyrelsen (nu Naturstyrelsen) og af enkelte lodsejere.

Styrelsen gjorde i klagen navnlig gældende, at der ikke var behov for at gennemføre en fredning af området på grund af områdets udpegning som Natura 2000-område. Der er gennem den eksisterende lovgivning sikkerhed for, at der i Henninge Nor handles i forhold til forringelser af naturtyper og levesteder for arter, som ikke kan afvente vedtagelsen af Natura-2000 planen.

Styrelsen anførte endvidere, at hovedformålet med fredningen var uklart, og at der generelt savnedes et mere gennemarbejdet grundlag for fredningen, herunder bedre kortmateriale og konsekvens-

vurdering. Det fremgik heller ikke, hvem der skulle stå for vandstandshævningen, herunder sikringen af lossepladsen, og stierne var ikke angivet på fredningskortet.

Naturklagenævnet ophævede den 27. maj 2008 fredningsnævnets afgørelse og hjemviste sagen til fornyet behandling i fredningsnævnet.

Naturklagenævnet kunne i princippet tiltræde, at sikringen af områdets naturværdier skete på baggrund af en fredning frem for Natura-2000 planlægningen, bl.a. fordi fredningen havde et bredere formål end sikring af gunstig bevaringsstatus.

Nævnet fandt – ligesom styrelsen og flere lodsejere – at fredningsnævnets afgørelse var truffet på et ufuldstændigt grundlag, og at en række bestemmelser var uklare.

Nævnet fandt det således rigtigst at hjemvise sagen til fornyet behandling i fredningsnævnet med udgangspunkt i et gennearbejdet detailprojekt for den forudsatte vandstandshævning og de forudsatte afværgeforanstaltninger for at undgå udsivning fra den tidligere losseplads.

Derudover burde de økonomiske konsekvenser af projektet belyses, og det burde fremgå klart af fredningen hvilken myndighed, der skal stå for gennemførelse af projektet og de dermed forbundne anlægsarbejder mv.

Det burde endvidere overvejes at fastlægge det af sagsrejserne ønskede stiforløb og sammenhængen med Øhavsstien på fredningskortet.

Det foreliggende fredningsforslag

I forlængelse af Naturklagenævnets afgørelse pålagde fredningsnævnet ved brev af 25. august 2008 Danmarks Naturfredningsforening som sagsrejsere at tilvejebringe det efterlyste materiale.

Danmarks Naturfredningsforening nedsatte herefter en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter fra Langeland og Svendborg Kommuner, Skov- og Naturstyrelsen og Miljøcenter Odense.

I november 2010 fremsendte Danmarks Naturfredningsforening et nyt fredningsforslag for Henninge Nor til fredningsnævnet bilagt en udredning om Henninge Nor, en supplerende teknisk forundersøgelse vedrørende vandstandshævning og en konsekvensvurdering af vandstandshævningen i noret.

Fredningsforslaget omfatter et areal på 210,43 ha.

Baggrund for fredningsforslaget

Det fremgår af fredningsforslaget, at fredningsområdet indtil 1913 var et lavvandet nor med forbindelse til Lindelse Nor. I 1911 påbegyndte Hedeselskabet et afvandingsprojekt med det formål at om-danne noret til dyrkbar landbrugsjord. Noret blev adskilt fra Lindelse Nor med en dæmning, der blev

gravet kanaler og opført en pumpestation, der har betydet at noret i dag afvandes til kote – 2 under DNN. Dermed er der sket en stærk forarmelse af den biologiske mangfoldighed, der tidligere var i særklasse.

Tørvegravning i området har efterladt åbne vandflader i dele af området. Efter anden verdenskrig aftog græsningstrykket og en begyndende tilgroning satte ind i de centrale, sumpede dele. I 1975 blev besætningen på Fårevejle Gods, som ejer store arealer i området, solgt fra, og en omfattende opdyrkning begyndte. I 1977-1978 blev der gennemført yderligere dræning i området.

Skov- og Naturstyrelsens marginaljordsstrategi (1987) beskrev bl.a. genopretningsplanerne og det store biologiske potentiale ved en vandstandshævning i noret. Planerne blev ikke realiseret, og lige siden har der været arbejdet på at gennemføre naturforbedringer i området. Initiativerne har ikke manglet, men er enten faldet på instrumenternes utilstrækkelighed eller på lodsejernes modstand. Der er således endnu ikke gennemført tiltag i Henninge Nor, som kan sikre og forbedre områdets betydning for de beskyttede arter.

Danmarks Naturfredningsforening ønsker med fredningsforslaget at skære igennem de mange kuldsejlede projekter og vende udviklingen i Henninge Nor til en situation, der styrker den biologiske mangfoldighed, og som indebærer, at noret vil kunne genvinde sin tidligere status som naturområde af største betydning.

Øhavsstien er med sine 220 km en af Danmarks længste vandreruter. Stien ender vest for Henninge Nor dæmningen, hvorover der passerer en markvej. Foreningen ønsker med fredningen endvidere at sikre stiforløbet hen over dæmningen samt et eksisterende stiforløb i den nordlige del af fredningsområdet fra Bækkebrovej hen over det område, hvor der tidligere lå en losseplads.

Beskrivelse af fredningsområdet

Noret er mod vest, nord og øst afgrænset af den gamle kystskrænt og mod syd af dæmningen. Der findes omkring 7 mindre søer eller vandhuller i norets centrale og nordøstlige dele - de fleste gamle tørvegrave. Hvor tørvegravene ikke er græsset eller slået, er de groet til med tagrør, og i gravene mod nordøst er der plantet træer og buske. Nær dæmningen og i de laveste partier i den inderste del af noret findes større vandflader under tilgroning med tagrør.

Ved overgangen til morænelandskabet er noret omkranset af en smal zone med overdrevskaraktter. Dette plantesamfund går over i et bredere strandengssamfund, som tidligere blev græsset, og derfor har en åben vegetationskaraktter. De lavere dele er domineret af tagrørsbevoksning.

Et areal på ca. 1,3 ha i det nordøstlige hjørne af fredningsområdet har i perioden fra 1964 til 1993 været udlejet til daværende Rudkøbing Kommune til brug som losseplads og fyldplads. Fra 1964 til 1984 fungerede den som ukontrolleret losseplads, og der er i disse år hovedsagelig deponeret dagrenovation, affald fra småindustrier og bygningsaffald. Fra 1984 til 1993 fungerede den som kontrol-

leret fyldplads, primært til bygge- og anlægsaffald samt have- og parkaffald. Derudover blev der deponeret sod, slagter og flyveaske fra et forbrændingsanlæg i Rudkøbing. Efter ophør som losseplads er arealet blevet tildækket med 20-30 cm råjord og tilplantet med træer og buske. Lossepladsen er kortlagt på vidensniveau 2, dvs. at man har kendskab til, at der er forurening, men ikke hvor omfattende den er.

Cowi har som en del af en supplerende teknisk forundersøgelse vurderet, at der er behov for yderligere undersøgelse af lossepladsen, dels tilvejebringelse af information om dens anvendelse, dels en fysisk forureningsundersøgelse.

Fredningens formål og bestemmelser

Fredningen har til formål i videst mulig omfang at skabe en naturvenlig fordeling og bevægelse af vand i det afvandede Henninge Nor ved at hæve vandstanden med 1,1 meter fra den nuværende kote -2,0 m til kote -0,9 m. Det vanddækkede eller vandmættede areal, der i dag dækker 29,5 ha, vil herefter forøges til ca. 131,5 ha. Engarealerne, der i dag udgør ca. 110 ha, vil efter en vandstandshævning udgøre ca. 51 ha, og de arealer på ca. 43 ha, hvor der i dag er agerjord, vil forsvinde.

Fredningen har endvidere til formål at medvirke til at sikre en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som området er udpeget for, at sikre og forbedre den biologiske mangfoldighed i området samt at optimere naturområdernes tilstand gennem pleje og at forbedre offentlighedens adgang.

Fredningsforslaget indeholder et forbud mod terrænændringer, mod bebyggelse og mod opstilling af tekniske anlæg, med undtagelse af opstilling af 2 fugletårne, som vist på fredningskortet. Forslaget indeholder endvidere et forbud mod tilplantning. Arealerne skal holdes lysåbne enten ved afgræsning eller slåning.

Forslaget pålægger Naturstyrelsen inden 2 år fra fredningens endelige gennemførelse at foretage naturgenopretning i overensstemmelse med COWI's tekniske forundersøgelse af november 2009, Alternativt projektforslag. Projektet skal være afsluttet inden for 5 år.

De på kortbilag indtegnede stier/opholdsarealer må ikke nedlægges. Der medtages endvidere en bestemmelse om pleje.

Ifølge budgetoverslaget forventes omkostningerne til gennemførelse af forslaget at beløbe sig til 10.743.200 kr., herunder ca. 8.5 mill. kr. til erstatning.

Planlægning mv.

Området er i *Kommuneplan 2009-2021* for Langeland Kommune udpeget som "naturområde af international eller national betydning" og som "særligt biologisk interesseområde". Området indgår endvi-

dere i et større område, der er udpeget som "særlige landskabelige/geologiske beskyttelsesområder – land" og "særlige kulturhistoriske beskyttelsesområder".

En del arealer er omfattet af *naturbeskyttelseslovens § 3* som sø, eng, mose, strandeng eller overdrev.

Henninge Nor er omfattet af *Natura 2000-område nr. 127 – Sydfynske Øhav* og ligger indenfor EF-habitatområde nr. 111 (Sydfynske Øhav) og EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 71 (Sydfynske Øhav).

Udpegningsgrundlaget i *habitatområdet* er bl.a. sandbanker med lavvandet vedvarende havvand, kystlaguner og strandsøer, større lavvandede bugter og vige, rev, etårig vegetation på stenede strandvolde, flerårig vegetation på stenede strande, strandenge, hvide klitter og vandremiler, kalkrige søer, næringsrige søer og vandhuller, vandløb med vandplanter, overdrev og krat på mere eller mindre kalkrig bund, bræmmer med høje urter, rigkær, bøgeskove på muldbund, egeskove og blandskove og elle- og askeskove ved søer samt stor vandsalamander og klokkkefrø.

Udpegningsgrundlaget i *fuglebeskyttelsesområdet* er bl.a. rørdrum, sangsvane, rørhøg, plettet rørvagtel, engsnarre, klyde, ryle, forskellige terner, knopsvane, knortegås, troland, bjergand, edderfugl og hvinand.

Det er i fredningsforslaget vurderet, at fredningen vil medvirke til at gennemføre Natura-2000 planens målsætning for to naturtyper og syv arter på udpegningsgrundlaget, tre påvirkes sandsynligvis ikke, og en naturtype vil blive reduceret, idet 3,7 ha strandeng går tabt.

Fredningen vil endvidere have en positiv effekt på en række bilag IV arter. Også engfugle og trækende andefugle vil blive påvirket positivt gennem fredningen.

Fredningsnævnets behandling af sagen

Fredningsnævnet har anmodet de myndigheder, der havde været inddraget i arbejdsgruppen, om en udtalelse om, hvorvidt fredningsforslaget med tilhørende bilag er fyldestgørende, og om der er tale om et nyt fredningsforslag, der indebærer, at de nugældende regler i naturbeskyttelsesloven finder anvendelse.

Langeland Kommune støtter principielt en fredning af Henninge Nor, men da der ikke kan findes midler til at oppebære udgifter, som måtte tilfalde kommunen i forbindelse med projektgennemførelsen, har kommunen betænkeligheder vedrørende projektets indhold og økonomi.

Danmarks Naturfredningsforening har bemærket, at det oprindelige fredningsforslag blev udarbejdet på ganske kort tid, så sagen kunne rejses inden de nye regler i naturbeskyttelsesloven trådte i kraft den 1. oktober 2004. Efter dette tidspunkt ville det ikke have været muligt for foreningen at rejse en fredningssag med henblik på at gennemføre et naturgenopretningsprojekt, uden at den projekterende myndighed havde accepteret projektet. Fredningsforslaget var derfor utilstrækkeligt og havde funktion som "en fod i døren inden lukketid".

Den tekniske undersøgelse som Cowi har udarbejdet for vandstandshævningen rummer de undersøgelser som By- og Landskabsstyrelsen og Skov- og Naturstyrelsen, Fyn, anmodede om at få foretaget. Der har ikke på noget tidspunkt været krav om, at der skulle udarbejdes et detailprojekt, som normalt først udarbejdes i forbindelse med udmøntning af et projekt. Udarbejdelse af et detailprojekt på nuværende tidspunkt ville indebære et atypisk forløb for et naturgenopretningsprojekt, hvilket næppe har været Naturklagenævnets hensigt, da sagen blev hjemvist.

Afværgeforanstaltninger er ligeledes beskrevet i Cowi's tekniske forundersøgelse. Også på dette punkt er projektet beskrevet så tilstrækkeligt, som det er sædvanligt i denne del af processen. Yderligere undersøgelser af lossepladsen vil beløbe sig til ca. 200.000 kr.

Foreningen har sammenfattende anført, at den nedsatte arbejdsgruppe i enighed har sluttet op om den rapport, der er vedlagt fredningsforslaget.

Naturstyrelsen har anført, at der trods det foreliggende udredningsarbejde fortsat er uafklarede spørgsmål.

Det alternative projektforslag for vandstandshævningen er utvivlsomt det teknisk og naturmæssigt mest hensigtsmæssige, men det vil omfatte et større område - yderligere ca. 6 ha - og flere lodsejere end det tidligere udarbejdede forslag.

Der foreligger ikke detailprojekt for afværgeforanstaltninger ved lossepladsen, da der ikke er gennemført detaljerede undersøgelser af lossepladsen. Det har således ikke været muligt at pege på hvilke yderligere foranstaltninger, der vil være nødvendige for at undgå eventuel udsivning af forurenede vand (perkolat) fra lossepladsen, og hvordan det i givet fald skal renses og bortskaffes.

Området er omfattet af forslag til Natura-2000 plan. Vandstandshævningsprojekt er imidlertid kun et af mange projekter, som man kan forestille sig i det meget store Natura 2000-område.

Det er således Naturstyrelsens vurdering, at forudsætningerne i Naturklagenævnets afgørelse om et gennemarbejdet detailprojekt ikke er til stede hverken for vandstandshævningen eller for afværgeforanstaltninger omkring lossepladsen.

Nævnets ønsker om at få de økonomiske konsekvenser belyst er heller ikke opfyldt. Særligt udgifterne til bortskaffelse og de løbende udgifter til rensning af perkolatet er ukendte. Hertil kommer at der formentlig skal etableres særlige sikkerhedsforanstaltninger i forbindelse med bortskaffelse af perkolatet.

Efter Naturstyrelsens opfattelse er der tale om et nyt fredningsforslag. Der er – som nævnt – tale om væsentlige forhold, der skal undersøges før en vandstandshævning kan gennemføres, og der er tale om en betragtelig mængde ny information, som indebærer, at sagens karakter har ændret sig væsentligt.

Erstatningerne bliver således væsentlig større (over 10 mill. kr.) end de tilkendte erstatninger i fredningsnævnets afgørelse fra 2006 (ca. 4,5 mill. kr.), og den geografiske udstrækning af området har

ændret sig, idet der ved gennemførelse af det foreliggende vandstandshævningsprojekt vil være opstrøms virkninger uden for fredningsområdet.

Samtidig mangler væsentlige elementer for en beslutning om fredning, idet bl.a. forholdene omkring lossepladsen er uafklarede.

Da der således er tale om et nyt fredningsforslag betyder det, at naturbeskyttelseslovens § 38 a finder anvendelse. Styrelsen kan ikke anbefale naturgenopretningsprojektet, og er ikke indstillet på at være projektejer. Fredningen kan herefter ikke gennemføres.

Fredningsnævnets afgørelse

Efter at have modtaget besvarelsenerne har fredningsnævnet besluttet, at det til behandling af fredningssagen foreliggende materiale ikke er tilstrækkeligt, særligt under henvisning til de krav, som Naturklagenævnet udstak i afgørelsen af 27. maj 2008. Der foreligger således ikke et gennearbejdet detailprojekt, hverken for vandstandshævningen og især ikke for afværgeforanstaltningerne og der foreligger ikke tilstrækkelig belysning af de økonomiske konsekvenser.

Fredningsnævnet har på den baggrund den 6. juni 2011 afvist fredningsforslaget.

Klage

Danmarks Naturfredningsforening har indledningsvist gennemgået de tiltag, der har været arbejdet på gennem en længere årrække med henblik på at gennemføre naturforbedringer i området. Imens er områdets betydning for de udpegede og beskyttede arter og naturtyper faldende og fuglene stort set forsvundet.

Det foreliggende fredningsforslag er den eneste mulighed for at vende udviklingen, så den biologiske mangfoldighed bliver styrket. Resultatet af arbejdet i den nedsatte arbejdsgruppe er beskrevet i rapporten "Udredning om Henninge Nor".

Henninge Nor kan, hvis fredningen gennemføres, genvinde sin tidligere status som internationalt betydningsfuldt område for rastende andefugle og for ynglende vandfugle. Gennemførelse af fredningen vil endvidere medføre forbedrede forhold for flere truede naturtyper og beskyttelseskrævende plante- og dyrearter, og gøre området attraktivt for ynglende engfugle og trækkende vandfugle.

Øhavsstien ender blindt vest for Henninge Nor dæmningen, hvorover der passerer en markvej. Et af formålene med fredningen er at forlænge stien hen over dæmningen. Det giver et godt udsyn over noret og mulighed for at fortsætte arbejdet med stiens forløb længere mod syd.

Det er foreningens klare vurdering, at der er tilvejebragt tilstrækkelig viden til at kunne færdigbehandle fredningssagen. Alle relevante aspekter i forhold til vandstandshævningen er så detaljeret beskrevet i Cowi's tekniske forundersøgelse, at det er muligt at gennemføre fredningssagen – hvilket også er arbejdsgruppens vurdering. De af Naturklagenævnet efterlyste nødvendige afværgeforanstaltninger er ligeledes beskrevet i Cowis forundersøgelse og så tilstrækkeligt, som det er sædvanligt i denne del af processen.

Foreningen har i samarbejde med By- og Landskabsstyrelsen (nu Naturstyrelsen) udarbejdet et budgetoverslag over omkostninger og fredningserstatninger, og er uforstående overfor, at frednings-

nævnet ikke finder, at de økonomiske konsekvenser af forslaget er tilstrækkeligt belyst. De yderligere undersøgelser af lossepladsen vil maksimalt beløbe sig til 200.000 kr.

Det er således foreningens opfattelse - på baggrund af arbejdsgruppens enstemmige vurdering - at de udarbejdede rapporter udgør et fyldestgørende vurderingsgrundlag for fredningssagen, og at fredningsnævnet burde have realitetsbehandlet fredningsforslaget.

Naturstyrelsens bemærkninger til klagen

Naturstyrelsen har bl.a. bemærket, at miljøministeriet (daværende By- og Landskabsstyrelsen og Skov- og Naturstyrelsen) har bidraget til de udredninger og undersøgelser, som arbejdsgruppen for Henninge Nor har fået gennemført. Det fremgår af kommissoriet for arbejdsgruppen, at "ingen af de involverede parter har med deltagelse i arbejdsgruppen taget stilling til eller forpligtet sig til fortsat deltagelse i eventuelle senere projektfaser, uanset om dette måtte indebære naturgenopretning, fredning o.a. tiltag".

Styrelsen har allerede overfor fredningsnævnet tilkendegivet, at der efter styrelsens opfattelse er tale om et nyt fredningsforslag, hvorfor bestemmelsen i naturbeskyttelseslovens § 38a finder anvendelse. Herefter skal den myndighed, der er ansvarlig for gennemførelse af et naturgenopretningsprojekt, kunne anbefale fredningen. Bestemmelsen blev indsat ved en ændring af naturbeskyttelsesloven, der trådte i kraft den 1. oktober 2004.

Styrelsen har yderligere tilkendegivet, at bestemmelsen må forstås således, at de myndigheder, der er ansvarlige for gennemførelse af det omhandlede projekt og afholder omkostningerne i forbindelse hermed, skal kunne anbefale fredningen på tidspunktet for fredningsnævnets og Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse, uanset om fredningssagen måtte være rejst inden den 1. oktober 2004.

Langeland Kommunes bemærkninger til fredningsforslaget

Langeland Kommune er enig i, at en fredning af Henninge Nor vil være en stor gevinst for naturen generelt, ligesom der er tale om en relativ bynær lokalitet, hvorved der vil opstå muligheder for gode rekreative oplevelser for borgere og gæster i Rundkøbing.

Kommunens forbehold omhandler de økonomiske forhold omkring fredningen. Der er tale om en meget stor og omkostningstung fredningssag, og kommunen har derfor fortsat betænkeligheder vedrørende de meget store erstatningsudbetalinger, der ligger langt ud over, hvad der kan findes midler til i kommunen.

Natur- og Miljøklagenævnets bemærkninger og afgørelse

I sagens behandling har deltaget Natur- og Miljøklagenævnets 10 medlemmer: Lars Busck (formand), Ole Pilgaard Andersen, Martin Glerup, Leif Hermann, Per Larsen, Marion Pedersen, Poul Søgaard, Peters Thyssen, Jens Vibjerg og Henrik Waaben.

Natur- og Miljøklagenævnet har den 18. april 2012 besigtiget fredningsområdet og afholdt offentligt møde.

Natur- og Miljøklagenævnet udtaler:

Den 1. oktober 2004 trådte en ny bestemmelse i naturbeskyttelseslovens § 38a i kraft. Herefter kan en fredning, der indebærer gennemførelse af et naturgenopretningsprojekt, kun gennemføres, såfremt de myndigheder, der er ansvarlige for gennemførelse af projektet og afholder omkostningerne forbundet hermed, kan anbefale det.

Ifølge lovforslaget bemærkninger omfatter bestemmelsen fredningssager, der indebærer gennemførelse af større, egentlige naturgenopretningsprojekter med betydelige, selvstændige omkostninger for amt/og eller stat. Som eksempel kan nævnes genskabelse af en sø. Mindre projekter, der snarere har karakter af 1. gangs pleje i form af rydning m.v., betragtes således ikke som naturgenopretningsprojekter, hvorfor fredninger med et sådant indhold fortsat ikke skal godkendes efter bestemmelsen.

Danmarks Naturfredningsforeningen rejste fredningssag for Henninge Nor den 20. september 2004 med henblik på at hæve vandstanden i området til kote - 0,9. Det var ikke i fredningsforslaget angivet, hvilken myndighed, der skulle stå for gennemførelsen af den ønskede vandstandshævning.

Det daværende Fredningsnævn for Fyns Amt traf den 31. december 2006 afgørelse om fredning af Henninge Nor.

Naturklagenævnet hjemviste den 27. maj 2008 sagen til fornyet behandling i fredningsnævnet, idet nævnet i princippet kunne tiltræde en fredning af området, men fandt, at afgørelsen var truffet på et ufuldstændigt grundlag ligesom en række bestemmelser var uklare. I hjemvisningen anførte nævnet bl.a., at det bør fremgå klart af fredningen, hvilken myndighed, der skal drage omsorg for at gennemføre naturgenopretningsprojektet og de dermed forbundne omkostninger.

I det foreliggende fredningsforslag er Naturstyrelsen indsat som projektansvarlig myndighed, og styrelsen skal inden 2 år efter fredningens endelige gennemførelse foretage naturgenopretning i overensstemmelse med COWI's tekniske forundersøgelse af november 2009, alternativt projektforslag.

Naturstyrelsen har i forbindelse med sagens behandling for Natur- og Miljøklagenævnet gjort gældende, at bestemmelsen i naturbeskyttelseslovens § 38a finder anvendelse også for fredningssager, der som denne er rejst inden den 1. oktober 2004. Styrelsen hæfter sig ved, at der ikke er fastsat en overgangsbestemmelse for bestemmelsen, og at bestemmelsen må forstås sådan, at den projektansvarlige myndighed skal kunne godkende projektet på det tidspunkt, hvor fredningsmyndighederne træffer afgørelse i fredningssagen. Da styrelsen ikke kan acceptere projektet, kan fredningen efter styrelsens opfattelse herefter ikke gennemføres.

Natur- og Miljøklagenævnet kan tilslutte sig, at bestemmelsen efter sin ordlyd må finde anvendelse på det foreliggende fredningsforslag, uanset at sagen oprindeligt er rejst inden bestemmelsen trådte i kraft den 1. oktober 2004. Det indebærer, at Naturstyrelsen som projektansvarlig myndighed skal kunne acceptere projektet på det tidspunkt, hvor Natur- og Miljøklagenævnet træffer afgørelse i fredningssagen.

Styrelsen har under Natur- og Miljøklagenævnets besigtigelse og offentlige møde den 18. april 2012 fastholdt, at styrelsen ikke kan anbefale det omhandlede naturgenopretningsprojekt for Henninge Nor.

Natur- og Miljøklagenævnet har overvejet, hvorvidt der er grundlag for at søge Langeland Kommune inddraget som projektansvarlig myndighed.

Et flertal på 8 af nævnet medlemmer finder - på baggrund af det af kommunen udtrykte forbehold overfor de økonomiske konsekvenser for kommunen - ikke grundlag herfor. Et mindretal på 2 af nævnets medlemmer (Martin Glerup og Peter Thyssen) finder, at Langeland Kommune burde have lejlighed til at udtale sig om, hvorvidt kommunen vil være indstillet på at stå for gennemførelse af projektet og afholde omkostningerne derved, inden nævnet traf endelig afgørelse i sagen.

Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse går herefter ud på, at fredningsnævnets afgørelse af 6. juni 2011 om ikke at gennemføre fredningen stadfæstes allerede som følge af, at Naturstyrelsen ikke har kunnet anbefale naturgenopretningsprojektet.

På Natur- og Miljøklagenævnets vegne

Lars Busck
Formand

Fredningsnævnet for Fyn

Albanigade 28, 5000 Odense C
Tlf. 66 11 47 12 - Telefax 66 12 97 12
E-mail: fyn@fredningsnaevn.dk

Odense, den 14. marts 2011
Journal nr.: Frs. 54/2004

Naturstyrelsen
Det åbne land og friluftsliv
Haraldsgade 53
2100 København Ø

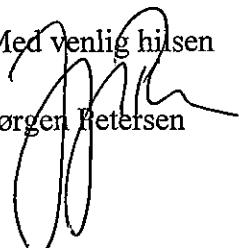
Modtaget i
Naturstyrelsen
17 MAR. 2011

Til orientering vedlægges fredningsnævnets afgørelse i sagen om Henninge Nor.

Forslagets retsvirkninger opretholdes under klagefristen (4 uger) eller under eventuel klagebehandling, jf. naturbeskyttelseslovens § 41, stk. 2.

Hvis fredningen ikke gennemføres, kan fredningsnævnet efter anmodning tilkende private ejere eller brugere en godtgørelse i anledning af tab ved ikke at have kunnet udnytte ejendommen som hidtil i tiden mellem den offentlige bekendtgørelse af fredningsforslaget og beslutningen om, at fredningen ikke skal gennemføres, jf. naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 3.

Med venlig hilsen

Jørgen Petersen

Fredningsnævnet for Fyn

Albanigade 28, 5000 Odense C
Tlf. 66 11 47 12 - Telefax 66 12 97 12
E-mail: fyn@fredningsnaevn.dk

Odense, den 14. marts 2011
Journal nr.: Frs. 54/2004

Danmarks Naturfredningsforening
Masnedøgade 20
2100 København Ø

Ved afgørelse af 27. maj 2008 hjemviste Naturklagenævnet Fredningsnævnet for Fyns Amts afgørelse af 31. december 2006 om fredning af Henninge Nor. Af Naturklagenævnets afgørelse fremgik det, at klagenævnet fandt, at fredningsnævnets afgørelse var truffet på et ufuldstændigt grundlag, og at en række bestemmelser var uklare.

Naturklagenævnet foreskrev i afgørelsen, at fredningsnævnet skulle behandle sagen "med udgangspunkt i et gennearbejdet detailprojekt for den forudsatte vandstandshævning til kote -0,9 meter (DNN) og de forudsatte afværgeforanstaltninger for at undgå udsivning fra den tidligere losseplads til området. Det bemærkes, at foranstaltningerne omkring lossepladsen skal undergives en screening for VVM-pligt og - i tilfælde af VVM-pligt - en egentlig VVM-vurdering.

De økonomiske konsekvenser af projektet bør også belyses."

Ved skrivelse af 25. august 2008 pålagde fredningsnævnet Danmarks Naturfredningsforening at drage omsorg for at fremskaffe det ønskede materiale, herunder gennearbejdede detailprojekter for henholdsvis vandstandshævning og afværgeforanstaltninger samt økonomiske konsekvenser for projektet.

Ved skrivelse af samme dag pålagde fredningsnævnet Langeland kommune bl.a. at foretage en VVM-screening.

Danmarks Naturfredningsforening oplyste kort efter, at man havde etableret en arbejdsgruppe, hvor ligeledes Langeland og Svendborg kommuner samt Skov- og Naturstyrelsen og Miljøcenter Odense deltog.

Da det ønskede materiale ikke var fremsendt, besluttede fredningsnævnet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 37a, stk. 1, at forlænge sagsbehandlingen med 2 år. Efter en klage besluttede Naturklagenævnet ved afgørelse af 7. juli 2010, at der var grundlag for at forlænge fristen for fredningsnævnets afgørelse af sagen, men at der ikke var tilstrækkelig begrundelse for at udnytte lovens maksimale mulighed for at forlænge fristen op til 2 år, hvorfor Naturklagenævnet alene godkendte en forlængelse af fristen i 1 år.

Ultimo november 2010 fremsendte Danmarks Naturfredningsforening det endelige fredningsforslag i form af en udredning om Henninge Nor, en supplerende teknisk forundersøgelse vedrørende vandstandshævning og en konsekvensvurdering af vandstandshævningen i Henninge Nor, Langeland.

Ved skrivelse af 14. december 2010 anmodede fredningsnævnet de myndigheder, der havde indgået i arbejdsgruppen, om deres stillingtagen til, hvorvidt de fandt, at det fremsendte materiale var fyldestgørende i henhold til Naturklagenævnets anmodning og om, hvorvidt man vurderede, at der var tale om et nyt fredningsforslag, der dermed bragte forslaget ind under de nugældende regler i lov om naturbeskyttelse.

Efter at have modtaget besvarelsenerne har fredningsnævnet voteret i sagen og har enstemmigt besluttet at meddele, at fredningsnævnet ikke finder at have det til sagsbehandlingen tilstrækkelige materiale, særligt under henvisning til de krav, som Naturklagenævnet udstak i sin afgørelse af 27. maj 2008. Der foreligger således ikke gennemarbejdet detailprojekt, hverken for vandstandshævningen og især ikke for afværgeforanstaltningerne, der foreligger ikke en tilstrækkelig belysning af de økonomiske konsekvenser, og der er ikke foretaget screening for VVM-pligt. Da det vurderes, at det nødvendige materiale ikke kan fremskaffes indenfor et tidsrum, der muliggør sagens endelige afgørelse inden 27. maj 2011, finder fredningsnævnet ikke, at forslaget kan behandles.

Et enigt fredningsnævn har derfor besluttet at afvise forslaget.

Fredningsnævnets afgørelse er truffet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 40, stk. 1.

Nævnets afgørelse kan i medfør af naturbeskyttelseslovens § 43, stk. 1, indbringes for Natur- og Miljøklagenævnet af de i samme lovs § 43, stk. 2, nævnte klageberettigede. Klagen indgives skriftligt til fredningsnævnet, der videresender klagen til Naturklagenævnet, jf. naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 2.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt den klageberettigede.

Jørgen Petersen

/alkn

Fredningsnævnet for Fyn

Albanigade 28, 5000 Odense C
Tlf. 66 11 47 12 - Telefax 66 12 97 12
E-mail: fyn@fredningsnaevn.dk

Odense, den 27. maj 2010
Journal nr.: Frs. 54/2004

By- og Landskabsstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Modtaget i
By- og Landskabsstyrelsen

28 MAJ 2010

Forlængelse af sagsbehandlingstiden for fredningssagen for Henninge Nor

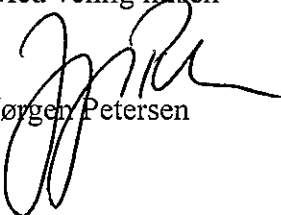
Ved afgørelse af 31. december 2006 traf Fredningsnævnet for Fyns Amt afgørelse om fredning af Henninge Nor.

Ved afgørelse af 27. maj 2008 hjemviste Naturklagenævnet afgørelsen til fornyet behandling. Naturklagenævnet påpegede en del punkter, der skulle undersøges nærmere.

Fredningsnævnet anmodede dels Danmarks Naturfredningsforening, dels Langeland kommune om nærmere oplysninger. Der blev nedsat en arbejdsgruppe med deltagelse af By- og Landskabsstyrelsen, Skov- og Naturstyrelsen, Miljøcenter Odense, Svendborg og Langeland kommune samt Danmarks Naturfredningsforening til udarbejdelse af et mere fyldestgørende fredningsforslag. Danmarks Naturfredningsforening har nu meddelt, at arbejdet er nået langt, men at der desværre stadig mangler en afklaring af enkelte punkter. Arbejdet er i gang, men kan ikke afsluttes inden tidsfristen for fredningsforslagets behandling udløber i maj 2010. På den baggrund anmoder Danmarks Naturfredningsforening om fristforlængelse til færdigbehandling af fredningssagen.

Fredningsnævnet har på den baggrund besluttet at forlænge sagsbehandlingsfristen med 2 år, regnet fra 27. maj 2010, hvor fristen i henhold til naturfredningslovens § 37a udløber.

Med venlig hilsen

Jørgen Petersen

**NATURKLAGENÆVNET
SEKRETARIATET**

Frederiksborggade 15, 1360 København K.

Tlf.: 3395 5700

Fax: 3395 5769

E-mail: nkn@nkn.dk Web: www.nkn.dk

CVR: 18210932

By- og Landskabsstyrelsen,
Haraldsgade 53,
2100 København Ø.

27. maj 2008
J.nr. NKN-111-00037

Modtaget i
By- og Landskabsstyrelsen

28 MAJ 2008

Vedr. Fredningen af Henninge Nor i Langeland Kommune.

Vedlagt fremsendes Naturklagenævnets afgørelse af d.d. i ovennævnte fredningssag.

Med venlig hilsen

Sally Hansen
Afdelingssekretær
Direkte tlf.: 3395 5731

Afgørelsen er sendt til:

Ulrik Pryds Eggert, Vesterby Mark 4, Vesterby, 5900 Rudkøbing.
Mogens Pryds Eggert, Snødevej 106, Snøde, 5900 Rudkøbing.
Frede Hansen, Schnorsvej 45, 5900 Rudkøbing.
Ellen Marie Madsen, Søndre Landevej 30, Statene, 5900 Rudkøbing.
Hanne Jespersen, Søndre Landevej 34, Statene, 5900 Rudkøbing.
Inge M. og Niels Rasmussen, Fårevejle Allé 4, st., 5900 Rudkøbing.
Bjarne Erik Pedersen, Vesterby Mark 8, Vesterby, 5900 Rudkøbing.
Hennige Nors Udtørring, v/Henning Lund, Hine Møllevvej 12, 5900 Rudkøbing.
Lisbeth Sølling, Föreningsgatan 77 A, 3. sal, S-21214 Malmö, Sverige.
Peter Oldenbjerg, Byvej 11, Sdr. Longelse, 5900 Rudkøbing.
Leo Brogaard, Vesterby Mark 11, Vesterby, 5900 Rudkøbing.
Hans Jacob Clausen, Kragholmvej 26, Kragholm, 5900 Rudkøbing.
DOF-Fyns Fredningsudvalg, v/Finn Eriksen, Nyvej 13, 5690 Tommerup.
Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø.
Danmarks Naturfredningsforenings Lokalkomité, v/Nis Rattenborg, Vesteregsvej 8, 5932 Humble.
Skov- og Naturstyrelsen Fyn, Sollerupvej 22, 5600 Faaborg.
Friluftsrådet, Scandiagade 13, 2450 København SV.
Friluftsrådet, c/o Christian Jensen, Fuglebakken 43, postboks 104, 5610 Assens.
By- og Landskabsstyrelsen, Haraldsgade 53, 2100 København Ø.
Danmarks Jægerforbund, att. Niels Henrik Simonsen, Molsvej 34, 8410 Rønde.
Poul Henrik Harritz, Fredensgade 2, Strynø, 5900 Rudkøbing.
Skovrider H. Staun, Slotsgade 12, 5953 Tranekær.
Miljøcenter Odense, Ørbækvej 100, 5220 Odense SØ.
Langeland Kommune, Torvet, 5900 Rudkøbing.
Svendborg Kommune, Att.: Mogens Lind Jørgensen, Ramsherred 5, 5700 Svendborg.
Finn Eriksen, Klintegårdsvej 32, 5932 Humble.
Fyns Amts Avis, att.: Bo Trolle, Ørstedsgade 18, 5900 Rudkøbing.

Naturklagenævnets afgørelse
af 27. maj 2008
i sagen om fredning af Henninge Nor i Langelands Kommune
(j.nr. NKN-111-00037)

Fredningsnævnet for Fyns Amt har den 31. december 2006 truffet afgørelse om fredning af Henninge Nor.

Fredningssagen er rejst af Danmarks Naturfredningsforening den 20. september 2004 og omfatter et areal på 196 ha, hvoraf ca. 163 ha er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Af de resterende 33 ha er ca. 6 ha et tidligere lossepladsareal. Ca. 131 ha er umatrikuleret.

Fredningsområdet indgår i sin helhed i EF-habitatområde H 111 (Sydfynske Øhav), EF-fuglebeskyttelsesområde F 71 (Sydfynske Øhav) og området er endvidere beskyttet som vådområde R 17 i Ramsarkonventionen.

Fredningens overordnede formål er at gennemføre nationale forpligtelser, som følge af områdets status som Natura 2000 område. I overensstemmelse hermed skal fredningen sikre dels adgang til naturpleje og naturgenopretning for at bevare eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som Natura 2000 området er udpeget for at tilgodese, dels offentlighedens adgang til området, dels adgang til formidling af områdets natur- og kulturværdier.

Fredningsforslaget indebærer bl.a. gennemførelse af en vandstandshævning til kote -0,9 meter (DNN) på grundlag af et af Fyns Amt udarbejdet vådområdeprojekt fra februar 1998, hvorved der vil dannes en sø på ca. 70 ha.

Der er tilkendt lodsejerne en samlet erstatning på 4.200.000 kr.

Fredningsnævnets afgørelse er påklaget til Naturklagenævnet af Skov- og Naturstyrelsen (nu By- og Landskabsstyrelsen) og af enkelte lodsejere i området. Fredningsnævnets erstatningsafgørelse er påklaget af alle lodsejere.

Fredningsnævnet har i den trufne afgørelse bemærket, at der siden marginaljordsstrategien i 1989 har været arbejdet med Henninge Nor med henblik på at gennemføre naturforbedringer og i VMP II sammenhæng har der været udarbejdet et projekt for området.

Nævnet finder, at Henninge Nor er en kystfuglelokalitet af største (nationale) betydning. Efter det under sagen oplyste, er en afgørende faktor for at fuglelivets kvalitet kan bibeholdes, at vandstanden hæves. Nævnet lægger endvidere til grund, at området er ved at miste sin betydning som yngleområde på grund af den mere effektive afvanding siden 1970'erne samt ophør af græsning. Flere arter er i tilbagegang og en hurtig genopretning af noret vil understøtte bestræbelserne på at vende denne udvikling.

Fredningsnævnet finder det derfor nødvendigt at gennemføre fredningen allerede nu og ikke afvente gennemførelse af Natura 2000 planlægningen. Fredningsnævnet tiltræder derfor, at fredningen gennemføres.

Skov- og Naturstyrelsen har i klagen anført, at der ikke findes at være behov for at gennemføre en fredning af Henninge Nor, idet det som internationalt naturbeskyttelsesområde skal omfattes af en Natura 2000 planlægning, der skal sikre beskyttelsesinteresserne i området.

Styrelsen har bemærket, at den vurdering/prioritering, der er foretaget i fredningsforslaget af hvilke naturtyper/arter, der skal vægtes højest kan være i modstrid med den afvejning/prioritering, der vil ske i forbindelse med Natura 2000 planlægningen og de mål for naturtilstanden, der i den forbindelse skal fastsættes med henblik på at sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus. Indtil der foreligger en Natura 2000 planlægning skal kommunen efter naturbeskyttelseslovens § 19 f pålægge ejeren af en ejendom i eller uden for et Natura 2000 område, den drift eller de foranstaltninger, som er nødvendige for at undgå forringelse af naturtyper og levesteder for arter, hvis det ikke kan afvente vedtagelsen af Natura 2000 planen og hvis en sådan forringelse ikke kan afværges gennem aftale eller på anden måde. Det er således styrelsens vurdering, at der gennem den eksisterende lovgivning er sikkerhed for, at der i Henninge Nor handles i forhold til forringelser af naturtyper og levesteder for arter, som ikke kan afvente vedtagelsen af Natura 2000 planen.

Styrelsen finder endvidere, at hovedformålet med fredningen er uklart. Det primære formål synes at være en forbedring af forholdene for en række fuglearter og ikke som det fremgår af fredningen en generel forbedring af de naturtyper og arter, som området er udpeget for. Der savnes et mere gennearbejdet grundlag for fredningen, herunder bedre kortmateriale og konsekvensvurdering. Det er således uklart, hvilket "potentiale", der henvises til i bestemmelsen om naturgenopretning og det af Fyns Amt udarbejdede projekt fra 1998 er i øvrigt baseret på et andet vand-

stands niveau end det, der er fastsat i fredningen. Der savnes endvidere et kort, der klart viser hvilke arealer, der bliver mere våde og hvilke der forbliver tørre, som følge af den forudsatte vandstandshævning. Det fremgår heller ikke klart, hvem der skal gennemføre vandstandshævningen, herunder sikringen af lossepladsen. De ønskede stier er ikke indtegnet på fredningskortet.

Enkelte lodsejere har klaget over fredningen, som efter deres opfattelse forringer levevilkårene for det klovbærende vildt, ræve og grævlinger, for fugle som nattergale og lærkefalke samt for en række planter, såsom majgøgeurten og flere andre sjældne planter.

Vandstandshævningen vil endvidere umuliggøre afgræsning med kreaturer af de ikke oversvømmede områder, hvorved formålet med fredningen fortabes. Vandstandshævningen vil næppe være til gavn for fuglene, da 1/3 af noret vil stå under vand. I perioder med store nedbørsmængder vil hele arealet stå under vand, hvorved fuglenes ynglesteder helt vil forsvinde.

Lisbeth Sølling har særligt bemærket, at det ikke er rigtigt, som anført af fredningsnævnet, at der pumpes til kote – 2 m (DNN). Det vil i givet fald indebære at hele området vil stå under vand ved en vandstandshævning på 1,10. Det er heller ikke rigtigt, som påstået af fredningsnævnet, at der efter en vandstandshævning på mellem – 0,9 m og – 0,5 m fortsat vil være frit udløb fra Bækkeboudløbet.

Den skitserede løsning med en gravet kanal rundt om lossepladsen og med udløb direkte til Lindelse Nor er uforsvarlig.

Der ikke færre andefugle i området end tidligere, idet store områder afgræsses. Der er også området med bevoksning, hvorfor det øvrige vildt også er tilgodeset.

Inge Merete og Niels Rasmussen, Fårevejle Gods, har særligt anført, at vandstandshævningen til kote - 0,9 (DNN) vil medføre sødannelse på 69 ha, våde enge på 84 ha og tørre enge og overdrev på 43 ha. Våde enge kan ikke afgræsses og ca. halvdelen af de tørre enge vil ligge som øer mellem søerne og de våde enge, hvorfor de ikke vil være tilgængelige for kreaturerne. Dvs. at ca. 20 ha vil kunne afgræsses i modsætning til i dag, hvor ca. 60 ha afgræsses og mindst 45 ha slås. Søen vil blive væsentlig mindre i løbet af sommeren, bl.a. fordi der ikke er vandtilførsel til Henninge Nor og på grund af fordampning i sommermånederne.

Omfanget af og udgifterne til den forudsatte nye hovedkanal er ikke indgået i fredningsnævnets afgørelse og jordbundsforholdene i området er i øvrigt af en sådan beskaffenhed at man ikke bare

kan anlægge en ny hovedkanal langs den kommende sø ved at grave en kanal og bruge det afgravede materiale til at etablere et dige ind mod søen.

Det er ukorrekt, når fredningsnævnet i afgørelsen udtaler, at ”Henninge Nor er ved at miste sin betydning som yngleområde på grund af den mere effektive afvanding siden 1970’erne og endvidere ophør af græsning”. Der er ikke på noget tidspunkt i protokoller fra de årlige generalforsamlinger i I/S Henninge Nor omtalt beslutninger om en mere ”effektiv” afvanding. Afgræsningen på godsets arealer har været indstillet i perioden fra 1975 til 1997. I dag afgræsses ca. 41,7 ha og der er permanent græs på 46,7 ha, dvs. 90 % af det areal, der er anvendeligt til formålet.

Alle lodsejere har klaget over de fastsatte erstatninger. Enkelte lodsejere har i den forbindelse bemærket, at fredningsnævnet har truffet afgørelse om erstatning, inden den af nævnet fastsatte frist for fremsættelse af endelige erstatningskrav (den 1. januar 2007) var udløbet. Det er i strid med god forvaltningsskik og almindelige forvaltningsretlige grundsætninger om inddragelse af parter. Erstatningsafgørelsen bør derfor hjemvises til fornyet behandling i fredningsnævnet.

Danmarks Naturfredningsforening har i anledning af klagerne understreget, at den afvejning, der er foretaget i forbindelse med fredningen, er resultatet af en lang række undersøgelser, der har afsæt i Skov- og Naturstyrelsens projektundersøgelse fra 1986 i forbindelse med marginaljord og miljøinteresser. Denne undersøgelse er siden fulgt op af flere undersøgelser og redegørelser fra Fyns Amt, der flere gange forgæves har forsøgt at indgå frivillige aftaler med lodsejerne i området. Foreningen finder ikke grundlag for at forkaste dette arbejde.

Foreningen har som sagsrejsler lagt vægt på,

- at området er bynært og ligger i tilknytning til Ø-havsstien og derfor giver gode muligheder for adgang og oplevelser af natur og kulturhistorie,
- at noret er relativt nemt at naturgenoprette, der skal ”bare” vand og græs på arealerne,
- at den gamle losseplads forsvarligt vil kunne afskærmes fra noret,
- at der i perioder, hvor pumpen har været ude af drift, er observeret tusinder af vandfugle,
- at det trods flere forsøg har været umuligt at få aftaler i stand med Fårevejle Gods, der ejer den centrale del af noret, heller ikke omkring pumpningen, der er hovedårsagen til, at noret og dets udpegningsgrundlag er forringet så meget, at foreningen har fundet, at en fredning er det redskab, der kan samle og afveje de mange aspekter i sagen, inden udpegningsgrundlaget forsvinder.

Fyns Amt/Cowi har udarbejdet et kort, der viser vandstandsniveauet efter en vandstandshævning, til - 0.9 m (DNN) som foreslået i fredningen.

Poul Henrik Harritz, tidligere præsident for Danmarks Naturfredningsforening, har anført, at en række af de problemstillinger, som styrelsen påpeger i klagen kan løses, hvilket tilmed vil gøre fredningen endnu mere optimal. Der kan alene gennem fredning tages hensyn til forhold, der vedrører færdsel og forstyrrelse, offentlig adgang, stisystemer, eventuelle udsigtsplatforme mv.

Skovrider Henrik Staun, har navnlig anført, at størstedelen af det inddæmmede areal indtil 1970'erne fortrinsvis blev anvendt til kreaturgræsning. Med kvægholdets store tilbagegang faldt udnyttelsen af noret imidlertid drastisk, således at kun en ganske lille del af området i dag benyttes til afgræsning eller dyrkning, mens størstedelen henligger udyrket og uudnyttet med kvikgræs, star mv. Dyrkningsværdien er meget ringe og det forekommer helt urimeligt, at man oprettholder pumpningen til kote - 2 meter (DNN) på næsten 200 ha uden at få nogen landbrugsmæssig gevinst. Vandstanden og vandspejlet er altid forholdsvis højt i sen vinteren og i det tidligere forår. Talrige vandfuglearter tiltrækkes derfor i store mængder og begynder at yngle "i tillid til", at vandstanden forbliver uændret. Men da pumpen kører hele tiden forsvinder vandet omkring de ynglende fugle i løbet af kort tid, hvorfor de må forlade området.

I en tid hvor trafik, byudvikling mv. præger naturforholdene, også på Langeland, forekommer det meningsløst at lade et så stort potentiale som Henninge Nor henligge i en naturfjern tilstand med en miljøbelastende pumpning og alle dens negative følger.

Formålet med fredningen er at tilgodese en bred vifte af naturhensyn, hvor navnlig hensynet til fuglelivet, men også landskabelige og rekreative værdier, er tillagt betydning. Fredningen vil indebære, at vandstanden hæves, så der bliver en langt større vandflade end i dag og som vil kunne bevares hele året. Offentligheden får adgang rundt om området og jagten på fuglevildtet begrænses.

Efter Stauns opfattelse vil man ikke gennem Natura-2000 redskabet få områdets naturværdier tilbage. Derimod vil man gennem fredningsinstrumentet få udnyttet områdets meget store naturmæssige potentiale netop nu.

Langeland Kommune har anført, at da man skal afholde ¼ af erstatningerne til lodsejerne og da der ikke er blevet overført penge fra det tidligere Fyns Amt til fredningen af Henninge Nor, må kommunen konstatere, at der ikke kan findes midler til at afholde udgifterne til lodsejererstatninger, etablering af vådområder og fremtidig pleje af det fredede areal.

Kommunen støtter imidlertid en fredning af området og det foreliggende projekt, såfremt den finansiering, som det tidligere Fyns Amt skulle have bidraget med, kan fremskaffes på anden måde.

Besigtigelse.

Naturklagenævnet har den 20. maj 2008 besigtiget området og holdt offentligt møde.

Danmarks Naturfredningsforening redegjorde som sagsrejer nærmere for baggrunden for ønsket om fredning af området og påpegede i den forbindelse navnlig, at fredningsinstrumentet er et velegnet instrument til at gennemføre de nødvendige initiativer og sikre eller genoprette en gunstigere bevaringsstatus for de beskyttede fugle og habitnaturtyper og arter i området. Ingen andre instrumenter kan håndtere samtlige de nødvendige indgreb, såsom regulering af byggeri og tekniske anlæg, jagtbegrænsninger, problemer omkring lossepladsen samt offentlighedens adgang. Sikring af området bør ikke afvente Natura 2000 planlægningen og de efterfølgende kommunale handleplaner.

Langeland Kommune gav sin ubetingede støtte til en fredning af området. Kommunen var opmærksom på, at eventuelle foranstaltninger som opfølgning på de kommunale handleplaner kunne blive en dyrere løsning for kommunen.

By- og Landskabsstyrelsen anførte, at der i relation til spørgsmålet om Natura 2000 contra fredning ikke er tale om et enten eller. Natura 2000 planerne vil kunne løse visse spørgsmål, herunder tilvejebringe et bedre grundlag for indbyrdes afvejning af naturinteresserne, men ikke nødvendigvis alle de spørgsmål, der er indeholdt i nærværende fredning, såsom formidling af området og offentlighedens adgang. Styrelsen afviste ikke, at en fredning kan være et vigtigt instrument også til at realisere Natura 2000 planerne, som styrelsen forventer vil foreligge i foreløbig form ved udgangen af 2008 og i endelig form ved udgangen af 2009. Styrelsen anfægtede ikke, at forholdene for fuglelivet generelt er blevet dårligere og af vandstandshævninger kan være nødvendige for at vende denne udvikling.

I den foreliggende fredningsafgørelse er der imidlertid en række uafklarede spørgsmål. Der foreligger ikke et gennemarbejdet projekt, men alene et skitseprojekt for de forudsatte vandstandshævninger og som i øvrigt er baseret på et andet vandstandsniveau end det i fredningen anførte. Forholdene omkring lossepladsen synes heller ikke at være tilstrækkeligt belyst ligesom det i øvrigt ikke fremgår af fredningen hvem der skal stå for gennemførelsen af projektet, herunder af afværgeforanstaltningerne. Endelig er de foreslåede stier ikke indtegnet på fredningskortet.

Særligt mht. afværgeforanstaltningerne omkring lossepladsen gjorde styrelsen opmærksom på, at

udførelsen af disse tiltag først vil kunne iværksættes efter en VVM-screening og det er styrelsens umiddelbare vurdering, at resultatet heraf vil vise, at der skal gennemføres en egentlig vurdering af projektet i henhold til VVM reglerne.

Efter styrelsens opfattelse er fredningsnævnets behandling af sagen foregået på et utilstrækkeligt grundlag. En fredning af området bør i givet fald afvente tilvejebringelse af et gennemarbejdet projekt med en detaljeret projektbeskrivelse, herunder med henblik på løsning af problemerne omkring lossepladsen samt med en klar angivelse af, hvem der skal stå for udførelsen af det samlede projekt.

Såfremt Naturklagenævnet måtte beslutte en fredning af området bør nævnets færdiggørelse af fredning stilles i bero på afklaring af de ovennævnte spørgsmål. En anden mulighed kunne være at hjemvise sagen til fornyet behandling i fredningsnævnet efter nærmere af Naturklagenævnet udstukne retningslinjer. Den heraf følgende udsættelse vil efter styrelsens opfattelse ikke være problematisk i forhold til at opnå de mål, som tilsigtes med fredningen.

De berørte lodsejere redegjorde nærmere for deres synspunkter i overensstemmelse med de allerede fremsendte klager.

Afgørelse

I sagens behandling har deltaget Naturklagenævnets 10 medlemmer: Lars Busck (formand), Ole Pilgaard Andersen, Marie-Louise Andreasen, Martin Glerup, Leif Hermann, Inger Støjberg, Vibeke Peschardt, Anders Stenild, Poul Søgaard og Jens Vibjerg.

Nævnet kan i princippet tiltræde at sikringen af områdets naturværdier sker gennem en fredning frem for Natura 2000 planlægningen, bl.a. fordi fredningen har et bredere formål end sikring af gunstig bevaringsstatus.

I tilslutning til det af By- og Landskabsstyrelsen og af flere lodsejere anførte finder Naturklagenævnet, at fredningsnævnets afgørelse er truffet på et ufuldstændigt grundlag og at en række bestemmelser er uklare.

Naturklagenævnet anser det på den baggrund for rigtigst at hjemvise sagen til fornyet behandling i fredningsnævnet med udgangspunkt i et gennemarbejdet detailprojekt for den forudsatte vandstandshævning til kote – 0,9 meter (DNN) og de forudsatte afværgeforanstaltninger for at undgå udsivning fra den tidligere losseplads til området. Det bemærkes, at foranstaltningerne omkring

lossepladsen skal undergives en screening for VVM-pligt og - i tilfælde af VVM-pligt - en egentlig VVM-vurdering.

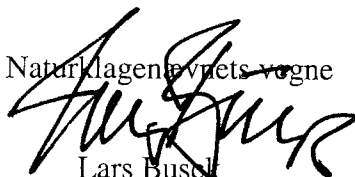
De økonomiske konsekvenser af projektet bør også belyses.

Det bør klart fremgå af fredningen hvilken myndighed, der skal drage omsorg for at gennemføre projektet og de dermed forbundne anlægsarbejder mv. Det skal i den forbindelse bemærkes, at der vil kunne ydes erstatning til en offentlig myndighed, hvis fredningen påbyder myndigheden at gennemføre nærmere angivne foranstaltninger, jf. naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 2. Det må også overvejes, om der bør fastsættes en frist for, hvornår projektet skal være gennemført.

Det bør endelig overvejes at fastlægge det af sagsrejserne ønskede stiforløb og sammenhængen med Øhavsstien på fredningskortet.

Herefter ophæves fredningsnævnets for Fyns Amts afgørelser af 31. december 2006 om fredning af Henninge Nor og om erstatning og sagen hjemvises til fornyet behandling i fredningsnævnet.

På Naturklagenævnets vegne

Lars Busck

Formand

FREDNINGSNÆVNET >

**FREDNINGSNÆVNET
FOR
FYNS AMT**

Toftevej 31, 5610 Assens
Tlf. 64 71 10 20 - Telefax 64 71 55 20

REG. NR. 8067.00

Fredning af Henninge Nor
Fredningsnævnets afgørelse af 31. december 2006

Fredning af Henninge Nor
Fredningsnævnets afgørelse af 31. december 2006

Frs. 54/2004

Begæringen om fredning

Ved begæring af 20. september 2004 har Danmarks Naturfredningsforening i henhold til lov om naturbeskyttelse §§ 1 og 33 rejst sag om fredning af Henninge Nor. Danmarks Naturfredningsforening har i det endelige fredningsforslag nærmere angivet fredningsformålene til:

”Fredningens overordnede formål er at gennemføre nationale forpligtelser, som følger af områdets internationale status som Natura 2000 område. Dette er områder, hvor forskellige typer af natur og bestemte dyre- og plantearter skal bevares og en grundig bevaringsstatus sikres eller oprettes.

Henninge Nor indgår i sin helhed i EF-habitatområde H111 (Sydfynske Øhav), fuglebeskyttelsesområde F71 (Sydfynske Øhav), og er desuden beskyttet som vådområde R15 i den internationale Ramsarkonvention.

I overensstemmelse hermed er fredningens formål at sikre adgang til naturpleje og naturgenopretning for at bevare eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som Natura 2000 området er udpeget for at tilgodese.

Fredningen har yderligere til formål at sikre offentligheden adgang til området i respekt for de beskyttelse hensyn, der følger af naturområdets biologiske værdier.

Fredningen har samtidig til formål at sikre adgang til formidling af områdets natur- og kulturværdier.”

Fredningsforslaget omfatter et areal på i alt ca. 205 ha, hvoraf ca. 65 ha er matrikuleret, mens ca. 139 ha er umatrikuleret. Afgrænsningen af arealet er vist på vedlagte kort.

Arealet ejes af 12 lodsejere, hvoraf:

Inge Merete Rasmussen og Niels Rasmussen, Fårevejle, ejer godt 110 ha,
Hanne Jespersen, Rudkøbing, ejer godt 28 ha,
Peter Oldenbjerg ejer 22 ha,
boet efter **Viggo og Ellen Madsen** ejer knap 11 ha,
mens de øvrige ejer mindre arealer.

Hovedformålet med fredningen forsøges opnået ved at hæve vandstanden fra ca. kote – 2,0 til – 0,9, hvorved der skabes fersk vandssøer.

Et af problemerne i forbindelse med hævnning af vandstanden er, at der i det nordvestlige hjørne er oprettet en losseplads, der må sikres mod, at der sker udsivning fra pladsen, hvis vandstanden hæves.

Beskrivelse af fredningsområdet

Planmæssige forhold

Henninge Nor er begrundet i både fugleliv, botanik samt størrelse givet højeste målsætning i naturkvalitetsplanen.

Forholdet til fuglelivet

Henninge Nor er en del af EF-fuglebeskyttelsesområde Det Sydfynske Øhav og har særlig betydning ved, at Rørdrum, Klyde, Fjordterne, Plettet Rørvagtel og Rørhøg, som er en del af udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet, yngler her (regelmæssigt eller i enkelte år). Området er tillige Ramsarområde.

Henninge Nor klassificeres som en kystfuglelokalitet af største (national) betydning for ynglende kystfugle. Fuglebestandene er især præget af svømmeænder, heriblandt sjældnere arter som Atlingand, Knarand og Skeand.

Henninge Nor er således en fuglelokalitet af høj kvalitet, men områdets potentiale som fuglelokalitet er langt større end de nyere optællinger fra området viser. En afgørende faktor for fuglelivet er vandstanden. Ved de nuværende forhold er der mindre, regulære vandområder og større rørsumps- og engarealer, som tørrer ud i løbet af sommerhalvåret, hvorfor en del vandfuglearter enten kun yngler i stærkt begrænset antal eller har dårlig ynglesucces.

Det vurderes således at være af meget stor, positiv betydning for fuglene, at vandstanden hæves til et niveau, hvor større vandflader går over i våde engarealer med afgræsning. Et niveau mellem -0,9 og -0,5 meter (DNN) som foreslået i fredningsforslaget vurderes at kunne give denne ønskede tilstand. Ud fra erfaringer med regulering af vandstand i andre vådområder vurderes en fast vandstand at være bedst for ynglefuglene. En hævnings af vandstanden fra kote -0,9 ved medførelse af en sø på større af ca. 70 ha.

Henninge Nor er ca. dobbelt så stor som Tryggelev Nor og vurderes at indeholde potentiale til at blive et vandfugleområde af mindst samme værdi, hvis vandstanden hæves, så der dannes en sø, og hvis jagten på vandfugle i området ophører.

Botaniske forhold

I Henninge Nor er naturtyperne strandeng, fersk eng, sø, møse og overdrev registreret. Området er klassificeret "som værende af største botaniske betydning". Der er registreret følgende rødlistede plantearter i området: Strand-nellike, Strand-stenkløver, Tangurt, Vild Selleri og Eng Ensian. Oversvømmelse af ovennævnte arters voksesteder er kritisk, og derfor vil en nærmere vurdering af voksestederne i forhold til vandstandshævnings nødvendig. Det skønnes umiddelbart, at de væsentligste dele af disse arters bestande vil vokse ovenfor den foreslåede vandstandskote på kote -0,9.

Henninge Nor er en del af habitatområde 111, Det Sydfynske Øhav, for udpegningsgrundlaget bl.a. er Atlanterhavs-strandeng (naturtype 1330). I kortlægningen af naturtyper i Natura 2000 områder er der to delområder i Henninge Nor umiddelbart bag diget mod Lindelse Nor registreret som habitattype 1330. Disse områder vurderes dog kun i yderst begrænset omfang at blive berørt af den i fredningsforslaget ønskede vandstandshævnings. (Se kort).

Kulturhistorisk interesse

Området er i regionplanen udpeget som særligt kulturhistorisk beskyttelsesområde. De arkæologiske interesser strækker sig tidsmæssigt fra Stenalderen til Middelalderen. For Stenalderen er der tale om spor af bosættelser og en enkelt høj.

De mest interessante fund i området er rester af to pælespærringer, der er etableret i vikingetid/tidlig Middelalder. Den vestligste spærring, Kamsøspærringen, strækker sig fra de tidligere to øer Kams/Egholm (se kort) til områdets vestlige begrænsning.

Hele Henninge Nor er af Kulturarvsstyrelsen udpeget som kulturarvsareal.

Nyere tids kulturhistorisk interesse

Hele det oprindelige inddæmningssystem med dæmning, kanaler, pumpestationer m.v., som er relativt godt bevaret, udgør et forholdsvis værdifuldt kulturmiljø, der viser en relativt sen inddæmning. Der bør derfor ikke foretages flere indgreb end højst nødvendigt. Forslagsstillerne finder dog, at afvejningen mellem de forskellige interesser bør dog falde ud til fordel for at tilgodese naturinteresserne.

Eksisterende bindinger

Henninge Nor er begrundet i både fugleliv, botanik samt størrelse givet højeste målsætning i Naturkvalitetsplanen.

Henninge Nor er en del af habitatområde 111, Det Sydfynske Øhav, hvor udpegningsgrundlaget bl.a. er Atlanterhavs-strandeng (naturtype 1330).

Området er endvidere omfattet af EF-fuglebeskyttelsesområde F71 samt Ramsarområde.

Sagens behandling

Efter modtagelsen af fredningsbegæringen bekendtgjorde fredningsnævnet sagens rejsning i overensstemmelse med naturbeskyttelseslovens § 37 og fremsendte fredningsforslaget til de i bestemmelsen nævnte personer, myndigheder og organisationer.

Torsdag den 4. maj 2006 afholdt nævnet besigtigelse og offentligt møde. Bl.a. på baggrund af tilkendegivelser fra Fyns Amt og Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen, har forslagsstillerne foretaget ændringer to gange. Det endelige fredningsforslag med bestemmelser blev udleveret på et møde den 10. august 2006.

Den 25. august 2006 besluttede fredningsnævnet at forlænge fristen til afgørelse af sagen med 2 år, jf. naturbeskyttelseslovens § 37a, stk. 3.

Det endelige forslag til fredningsbestemmelser er herefter sålydende:

§ 1 Fredningens formål

Fredningens overordnede formål er at gennemføre nationale forpligtelser, som følger af områdets internationale status som Natura 2000-område. Dette er områder, hvor forskellige typer af natur og bestemte dyre- og plantearter skal bevares, og en gunstig bevaringsstatus sikres eller genoprettes.

Henninge Nor indgår i sin helhed i EF-habitatområde H111 (Sydfynske Øhav), Fuglebeskyttelsesområde F71 (Sydfynske Øhav) og er desuden beskyttet som vådområde R15 i den internationale Ramsarkonvention.

I overensstemmelse hermed er det fredningens formål at sikre adgang til naturpleje og naturgenopretning for at bevare eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som Natura 2000-området er udpeget for at tilgodese.

Fredningen har yderligere til formål at sikre offentlighedens adgang til området i respekt for de beskyttelseshensyn, der følger af naturområdets biologiske værdier.

Fredningen har samtidig til formål at sikre adgang til formidling af områdets natur- og kulturværdier.

§ 2 **Generelle bestemmelser**

Fredningen respekterer områdets udpegning til Natura 2000-område. Samtlige planer og projekter, som gennemføres i medfør af fredningen, forudsættes at være i overensstemmelse med hensyn og målsætninger i den internationale naturbeskyttelse.

§ 3 **Fredningens areal**

Fredningsarealet omfatter i alt 204,54 ha, hvoraf mere end 100 ha er umatrikuleret.

Der henvises til areal- og lodsejerlisten.

§ 4 **Fredningens afgrænsning**

Fredningsarealet afgrænses i alt væsentligt ved overkant af norets oprindelige kystskrænt.

Det opfyldte areal ved den tidligere losseplads er omfattet bl.a. af hensyn til naturplejebehov (bekæmpelse af Kæmpebjørneklo) og rekreative muligheder (fugletårn). Ved dæmningen går grænsen ved dæmningens fod ud mod Lindelse Nor.

Der henvises til fredningskortet.

§ 5 **Fredningens midler**

Fredningens formål skal opnås ved ændring og efterfølgende kontrol med vandstanden.

Fredningen skal endvidere sikre adgang til naturpleje, regulering af jagt, forbud mod opdyrkning, gødskning og sprøjtning, forbud mod etablering af byggeri og tekniske anlæg samt forbud mod råstofindvending og terrænændringer, der ikke tjener til gennemførelse af fredningsformålet.

§ 6 **Naturgenopretning**

Den styrkede udnyttelse af Henninge Nors potentiale som Natura 2000-område foregår på grundlag af Fyns Amts vådområdeprojekt fra februar 1998.

Fredningen indebærer, at der fortsat sker udpumpning fra Henninge Nor til Lindelse Nor i det eksisterende pumpeanlæg.

Den fremtidige vandstandssænkning indrettes således, at pumpning ophører, når kote -0,9 m DNN er nået. Ved stigende vandstand aktiveres pumpen tilsvarende ved samme kote. Der tilstræbes således samme kote året rundt med de naturlige variationer, som nedbørsforholdene medfører.

Gennemførelsen af naturgenopretningen indebærer desuden, at der for at afværgе risiko for udsivning af perkolat fra affaldsdepotet i norets nordøstlige graves en ny afvandingskanal rundt om lossepladsen og langs norets vestside til pumpen. Det opgravede fyld bruges som dæmning mod søen, og i dæmningen nær pumpestationen etableres et overløbsbygværk, som sikrer vandstanden i søen i kote -0,9 m.

Vandstanden i noret monitoreres af plejemyndigheden. Efter høring hos relevante interessenter kan plejemyndigheden indstille til fredningsnævnet, at der inden for rammerne af fredningen iværksættes indgreb med det formål at forbedre resultatet af naturgenopretningen.

§ 7 Naturpleje

Plejemyndigheden for fredede områder udarbejder forslag til plejeplan efter høring hos berørte parter og forhandling med lodsejerne. Såfremt der ikke kan skabes enighed om plejeplanen, besluttet planens indhold af fredningsnævnet.

Plejen sker i henhold til plejeplanen og de til enhver tid gældende bestemmelser om pleje af fredede områder.

Hvis en lodsejer ikke ønsker at udføre plejen, skal arbejdet udføres af plejemyndigheden uden udgift for lodsejer. Effekter fra plejen tilfalder lodsejer.

§ 8 Driftsvilkår

Uden for vandflader og vådområder med bl.a. Rørsump og Riggær skal fredningsområdet henligge med vedvarende græsarealer, der så vidt muligt skal afgræsses eller udnyttes ved høslæt.

Omlægning må ikke finde sted.

Gødskning samt brug af kemiske bekæmpelsesmidler må ikke finde sted, dog kan Kæmpe-bjørneklo om nødvendigt bekæmpes kemisk.

Tilgroning med vedplanter skal hindres. Skovrejsning er ikke tilladt.

Eksisterende træ- eller skovbevoksninger på fredningstidspunktet kan opretholdes indtil afdrift, såfremt det er foreneligt med vandstandsændringen. Bevoksningerne må ikke genetableres ved nyplantning efter eventuelt afvikling eller almindeligt forfald.

Rørskær i vintermånederne skal være tilladt for lodsejerne.

Fredningen skal ikke være til hinder for afvandingen fra Snaremosø Sø til Henninge Nor eller for afvand af Fårevejles arealer nord for Bækkebovej til Henninge Nor eller fra oplandet i øvrigt.

§ 9 **Jagt**

Jagt på fugle samt al opdræt og udsætning af vildt er ikke tilladt.

§ 10 **Terrænændringer**

Råstofindvinding er ikke tilladt.

Terrænændringer, grøftning, opfyldning, deponering m.v. kan kun finde sted som led i indgreb, som følger af fredningsbestemmelserne, eller som fremmer fredningens formål.

§ 11 **Byggeri og anlæg**

Byggeri kan alene finde sted til funktioner, der følger af fredningens formål som f.eks. læskure til kreaturer, publikumsfaciliteter og lignende. De skal placeres diskret i terræn, udføres i træ og henstå ubehandlet eller behandlet med vandbaserede træbeskyttelsesmidler, farveløst eller i jordfarver.

Der må ikke placeres nye tekniske anlæg i fredningsarealet med undtagelse af anlæg, der tjener fredningens formål. Eksisterende tekniske anlæg kan bevares, hvis de skal benyttes som led i områdets forvaltning. Visuelt uheldige tekniske anlæg som f.eks. elmast skal fjernes eller kabellægges.

§ 12 **Publikumsadgang og -information**

Offentligheden sikres adgang til det fredede område via Øhavsstien. Denne føres ved fredningen videre over dækningen i henhold til et af plejemyndigheden udarbejdet projekt, som sikrer fuglelivet mod forstyrrelse. Projektet godkendes af fredningsnævnet.

Endvidere anvises ved fredningen en adgangssti til fods fra Bækkebovej over lossepladsarealet til et punkt ved Tippen.

Publikums færdsel sker i øvrigt i henhold til den til enhver tid gældende naturbeskyttelseslov. Uden for de officielt etablerede stier skal offentligheden dog ikke have adgang i fuglenes yngletid fra 1. marts til 30. juni.

Der kan efter fredningsnævnets nærmere bestemmelse m.h.t. placering, udformning, materialer og farver opstilles 2 fugletårne på fredningsområdet, det ene i forbindelse med pumpe-stationen ved dæmningen, det andet ved Tippen på lossepladsen, hvor den anviste sti ender.

§ 13 **Formidling**

Plejemyndigheden kan lade opsætte informationstavler til orientering for publikum om områdets natur- og kulturværdier.

Fredningen er ikke til hinder for bevarelse og restaurering af det eksisterende pumpehus og dets indretning til formidling af fredningsområdets natur- og kulturhistorie. Resterne af gamle pumpeanordninger på stedet skal bevares og sikres som led i en formidling af stedets afvandingshistorie, og der kan indrettes formidling, som belyser de øvrige landvindingsprojekter og fuglebeskyttelsesområder på Langeland.

Ved udarbejdelsen af informationstavler og eventuel indretning af pumpestation og fugletårne inddrager plejemyndigheden de berørte foreninger, museer og lodsejere. Formidlingsprojekter, bygningsudformning m.v. forelægges fredningsnævnet til godkendelse med hensyn til udformning, placering, farver m.v.

§ 14 **Forslagets retsvirkninger**

Retsvirkningerne af forslaget træder først i kraft ved forslagets endelige vedtagelse.

§ 15 **Dispensation**

Fredningsnævnet kan i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, dispensere fra fredningens bestemmelser, såfremt dette ikke strider mod fredningens formål.

§ 16 **Bonusbestemmelser**

I henhold til naturbeskyttelseslovens § 38 fastsættes det, at tilstandsændringer i fredningsområdet, som følger af ovenstående fredningsbestemmelser eller fredningsnævnets beslutninger i medfør heraf, ikke kræver godkendelse efter planloven, naturbeskyttelsesloven og museumsloven.

Efter at fredningsnævnet har besluttet, at fredningen skal gennemføres, jf. nedenfor, udarbejdede fredningsnævnet udkast til fredningsbestemmelser og fremsendte dem til samtlige lodsejere med opfordring til at fremkomme med eventuelle erstatningskrav ud fra fredningsbestemmelserne.

Af høringssvarene og de på møderne fremkomne synspunkter fremhæves:

Fyns Amt har anbefalet, at fredningen gennemføres. Fyns Amt har anført, at amtet finder det af betydning, at der gennemføres naturforbedring med vandstandshævning i området. En fredning vurderes at være et hensigtsmæssigt instrument, som kan give baggrund for gennemførelse af et projekt, der kan opfylde de ønskede målsætninger. Amtet finder det vigtigt, at man kommer videre med naturforbedringerne i Henninge Nor nu. Amtet kan anbefale en fredning, som forventes at kunne opfylde de kommende Natura 2000-mål for området.

Siden marginaljordsstrategien i 1989 har der været arbejdet med Henninge Nor med henblik på at gennemføre naturforbedringer. Et skitseprojekt har været langt fremme og forhandlet med lodsejerne, hvoraf hovedparten var positive, men nogle få lodsejere med mindre jordtilliggende inden for fredningsområdet var meget imod, og forslaget blev sat i bero. I Vandmiljøplan II-sammenhæng er der udarbejdet et projekt, men det kom heller ikke videre, fordi betingelserne for et sådant projekt er, at der skabes en naturlig hydrologi, og den betingelse kunne projektet ikke opfylde, da dæmningen og pumpen nødvendigvis må bevares, medmindre der tages et meget større område med i projektet.

Samlet set finder amtet, at en fredning er et velegnet instrument til at få gennemført naturforbedring med vandstandshævning i området på baggrund af et konkret projekt til vandstandshævning.

Fyns Amt kan således anbefale en fredning, som på den ene side forventes at ville kunne opfylde kommende Natura 2000-mål for området, og som på den anden side godtgør, at der ikke er nogen risiko for udsivning af miljøfremmede stoffer til den sø, der dannes.

Fredning vurderes at være et vigtigt skridt for en væsentlig styrkelse af naturgrundlaget i dette internationale beskyttelsesområde og vurderes at ville kunne gå konstruktivt i en efterfølgende Natura 2000-plan for området.

Ikke alle de forhold, der er medtaget i fredningsforslaget, kan tages op i en Natura 2000-planlægning.

Det mest afgørende i spørgsmålet om fredning versus Natura 2000-planlægning er dog det tidsmæssige perspektiv. I Natura 2000-planlægningen er der stor usikkerhed, hvad angår det tidsmæssige perspektiv.

Endvidere kan der peges på, at det kunne se ud som en umulighed efter en handleplan at opnå frivillig enighed med alle lodsejere om bl.a. begrænsningerne i jagten på vandfugle i området.

Det kan derfor meget vel være, at man kommer i en situation, at man i sidste ende alligevel må gribe til fredning for at gennemføre en optimal Natura 2000-plan for området.

Amtet vurderer, at en fredning med hævnning af vandstanden til kote -0,90 meter kun i yderst beskedent omfang påvirker de udpegede habitatområder.

Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen, har udtalt sig imod fredning. Miljøministeriet har særligt peget på, at fredningens formål er uklart, ligesom konsekvensvurderingerne ikke skønnes tilstrækkelige. Skov- og Naturstyrelsen finder, at beskyttelseshensynet må afvente Natura 2000-planlægningen og henviser til, at der netop nu foretages grundige undersøgelser med henblik på at udarbejde en basisanalyse for Natura 2000-områderne. Når denne basisanalyse er afsluttet, er det hensigten at iværksætte en idéfase med det formål at få den bredest mulige dialog og konkrete indspil forud for udarbejdelsen af Natura 2000-planens målsætninger og indsatsprogram.

Rudkøbing kommune har telefonisk tilkendegivet, at man støtter fredningen. Kommunen har ikke fremsendt skriftligt høringssvar eller deltaget i møder.

Danmarks Naturfredningsforening har som forslagsstiller anført, at der i fredningsforslaget for Henninge Nor indgår en række problemstillinger, herunder jagt, byggeri og tekniske anlæg, terrænændringer, beskyttelse af arkæologiske fund, formidling af naturværdier, formidling af kulturværdier m.v., der ikke håndteres efter miljømålsloven. Danmarks Naturfredningsforening finder, at der er usikkerhed for så vidt angår miljømålsloven, også med hensyn til mulige erstatninger og erstatningsvilkår for lodsejerne. Endelig finder Danmarks Naturfredningsforening den tidsmæssige faktor vigtig og henviser til den konstaterede tilbagegang, særligt for fuglene.

Dansk Ornitologisk Forening anbefaler fredningen på det kraftigste. Dansk Ornitologisk Forening finder, at fredningsplanen må antages at indeholde alle de elementer, der senere vil indgå i Natura 2000. Det vil gøre overgangen til Natura 2000 lettere, hvis der sker fredning nu. Ved fredning kender man erstatningsreglerne. Det er uklart, hvorvidt man modtager compensation efter Natura 2000.

Dansk Idræts Forbund var ikke mødt.

Danmarks Jægerforbund kan støtte fredningsforslaget, men finder ikke, at dette bør indeholde jagtbestemmelser. Såvel EU-kommissionen som Skov- og Naturstyrelsen har udtalt, at der ikke er strid mellem jagt og Natura 2000. Vildtforhandlingsrådet har anbefalet, at man ikke medtager jagtbestemmelser i forbindelse med fredning, men overlader begrænsningerne til jagtloven. Jægerforbundet anslår, at en begrænsning som anført i forslaget, vil medføre en meget betydelig erstatning på anslået 2-4.000.000 kr., hvorved forbundet stiller spørgsmålstegn ved, om der er proportionalitet mellem indgrebet og udgiften.

Et medlem af Danmarks Naturfredningsforening oplyste, at der i området er 2 paddearter og tudser, som normalt kun ses sporadisk ynglende i naturen. Ved hævning af vandstanden vil disse få bedre forhold og formentlig forøge udbredelsen.

Lodsejer Niels Rasmussen er imod fredningen og finder, at dele af fredningsforslaget strider mod § 3, stk. 3 og 4, i lov om naturbeskyttelse, idet kortmaterialet viser, at strandenge oversvømmes ved vandstandshævningen. Han finder, at forslaget er ensidigt til fordel for fugle. Man kan i dag se, at der er masser af fugle i arealet, ligesom der er råvildt, dåvildt, ræv og grævling. Der er endvidere sjældne planter i området, der vil blive oversvømmet. Der er allerede på Langeland flere områder til fuglene. En stor del af Fårevejles areal står med permanent græs, der bliver afslået. Der er ikke tale om naturgenopretning, idet man kunstigt skaber en tilstand, der aldrig har været der. Der er allerede et projekt vedrørende natursti. Befolkningens adgang til området er allerede sikret. Der kommer ikke flere stier som følge af en fredning.

Steen Laursen har til støtte for Niels Rasmussen udtalt, at forslaget bør afvises, bl.a. fordi det er vidtgående og ikke grundigt gennemarbejdet. Man bør afvente de basisanalyser, der er ved at blive foretaget. Området er allerede beskyttet som § 3-område, bortset fra 25 ha. Der er pligt i landbrugsloven om at holde arealet. Lodsejerne vil gerne indgå plejeaftaler med amtet. Jagten bør reguleres i jagtloven. Der vil forsvinde store herlighedsværdier, hvis området oversvømmes, hvilket vil medføre erstatninger i millionklassen.

Freddy Madsen, Nørrehavegård, oplyste, at han kan støtte fredningsforslaget, hvis der findes en fornuftig aftale omkring jagten. Han tror ikke, det er muligt at hæve vandstanden til -0,9, da det vil

betyde, at næsten hele noret er dækket. Han har konstateret, at når jægerne skyder fuglene væk, kommer der mange rastende fugle.

Hans Jakob Clausen udtalte sig imod fredning, idet han anvender arealet til harmoniareal. Han ser ikke nogen grund til at frede. Museet har oplyst, at deres udgravninger er færdiggjorte. Hvis der kan ske mageskifte med den del af jord, der omfattes af fredningen, vil han ikke udtale sig imod.

Peter Oldenbjerg er ikke imod fredningen, men tror ikke, det er realistisk, idet en begrænsning i jagten vil medføre store erstatninger. Der er på arealet harer, fasaner, rå- og dåvildt.

Ole Goldschmidt har anført, at fredning vil være godt for engfuglene. Det er vigtigt for de ynglende fugle, at vandstanden er konstant og ikke varierende som nu. Engfugle kræver lav vegetation. Jagt forstyrrer fuglene, bl.a. fordi jægerne kommer i forbindelse med udsætningen af ænder, og da de kører på området i firehjulstrækkere.

Fredningsnævnet udtaler:

Fredningsnævnet bemærker, at Henninge Nor udgør en del af såvel EF-habitatområde H111, EF-fuglebeskyttelsesområde F71 og Ramsarområde.

Siden marginaljordsstrategien i 1989 har der været arbejdet med Henninge Nor med henblik på at gennemføre naturforbedringer, og i VMPII-sammenhæng har der været udarbejdet et projekt for området.

Det konkrete projekt har hovedsagelig til formål at forbedre forholdene for fuglelivet. Fyns Amt har i et notat af april 2005 anført:

"

Henninge Nor er en del af EF-fuglebeskyttelsesområdet Det Sydfynske Øhav og har særlig betydning ved, at Rørdrum, Klyde, Fjordterne, Plettet Rørvagtel og Rørhøg, som er en del af udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet, yngler her (regelmæssigt eller i enkelte år). Området er tillige Ramsarområde.

Henninge Nor klassificeres som en kystfuglelokalitet af største (national) betydning for ynglende kystfugle. Fuglebestandene er især præget af svømmeænder, heriblandt sjældnere arter som Atlingand, Knarand og Skeand.

Henninge Nor er således en fuglelokalitet af høj kvalitet, men områdets potentiale som fuglelokalitet er langt større end de nyere optællinger viser. En afgørende faktor for fuglelivet er vandstanden. Ved de nuværende forhold er der mindre, regulære vandområder og større rørsump- og engarealer, som tørrer ud i løbet af sommerhalvåret, hvorfor en del vandfuglearter enten kun yngler i stærkt begrænset antal eller har dårlig ynglesucces.

Det vurderes således at være af meget stor, positiv betydning for fuglene, at vandstanden hæves til et niveau, hvor større vandflader går over i våde engarealer med afgræsning. Et niveau mellem -0,9 og -0,5 meter (DNN) som foreslået i

Fredningsnævnet finder, at Henninge Nors kystfuglelokalitet er af største nationale betydning. Fuglelokaliteten er af høj kvalitet. Efter det oplyste er en afgørende faktor for at fuglelivets kvalitet kan bibeholdes, at vandstanden hæves. Nævnet lægger videre til grund efter amtets oplysning, at Henninge Nor er tæt på at miste sin betydning som yngleområde på grund af den mere effektive afvanding siden 1970'erne og endvidere ophør af græsning. Efter amtets oplysninger er flere af arterne i tilbagegang, og en hurtig genopretning af Henninge Nor vil understøtte bestræbelserne på at vende denne udvikling.

Fredningsnævnet finder det derfor nødvendigt at gennemføre fredningen allerede nu og ikke afvente gennemførelsen af Natura 2000. Fredningsnævnet tiltræder derfor, at fredningen gennemføres.

Fredningsnævnet finder dog, at jagten (§ 9) kan begrænses, således at jagten på vandfugle først må finde sted efter 1. oktober, og i øvrigt henvises til jagtlovens regler. Dog finder nævnet det nødvendigt fortsat at forbyde opdræt og udsætning af vildt og fugle i det fredede område.

Fredningsnævnet er enig i de foreslåede endelige fredningsbestemmelser, idet nævnet dog finder, at § 9 skal have følgende ordlyd:

”Opdræt og udsætning af vildt og fugle er ikke tilladt.

Jagt på vandfugle må først finde sted efter 1. oktober.

I øvrigt henvises til jagtlovens regler.”

Fredningsnævnet bestemmer herefter, at det endelige fredningsforslag tages til følge med ovennævnte ændring.

Fredningen omfatter følgende matr. nr.:

Matr. nr. 30 Henninge by, Skrøbelev og matr. nr. 32, smst.

matr. nr. 32-b Fuglsbølle by, Fuglsbølle

matr. nr. 33 Henninge by, Skrøbelev

matr. nr. 31-b Fuglsbølle by, Fuglsbølle

matr. nr. 31-c, del af matr. nr. 29-c og matr. nr. 60 smst.

matr. nr. 34 Vesterby by, Fuglsbølle

matr. nr. 2 g, Herslev By, Lindelse

matr. nr. 35 Vesterby by, Fuglsbølle

del af matr. nr. 2-e Herslev by, Lindelse og 3 c smst.

umatrikuleret areal Henninge by, Skrøbelev.

Det fredede område underkastes herefter fredning på følgende vilkår:

§ 1 Fredningens vilkår

Fredningens overordnede formål er at gennemføre nationale forpligtelser, som følger af områdets internationale status som Natura 2000-område. Dette er områder, hvor forskellige typer af natur og bestemte dyre- og plantearter skal bevares og en gunstig bevaringsstatus sikres eller genoprettes. Henninge Nor indgår i sin helhed i EF-

fredningsforslaget vurderes at kunne give denne ønskede tilstand. Ud fra erfaringer med regulering af vandstand i andre vådområder vurderes en fast vandstand at være bedst for ynglefuglene. En hævnning af vandstanden fra kote -0,9 vil medføre dannelse af en sø på en størrelse af ca. 70 ha.

Henninge Nor er ca. dobbelt så stor som Tryggelev Nor og vurderes at indeholde potentiale til at blive et vandfugleområde af mindst samme værdi, hvis vandstanden hæves, så der dannes en sø, og hvis jagten på vandfugle i området ophører.
..... "

I et brev af 22. august 2006 fra Fyns Amt hedder det:

"

I det ændrede fredningsforslag er der alene givet en aktuel status for ynglefugle, der indgår i udpegningsgrundlaget for det pågældende områdes udpegningsområde (internationalt naturbeskyttelsesområde), og det anføres, at Henninge Nor er tæt på at miste sin betydning som yngleområde for de udpegede arter. Amtets ynglefugletællinger siden 1991 sammenholdt med tidligere iagttagelser i området viser, at der er sket en markant tilbagegang i områdets fugleliv siden 1970-erne på grund af den mere effektive afvanding og ophør af græsning. Det gælder især arter knyttet til våde enge som Spidsand, Skeand, Dobbeltbekkasin og Gul Vipstjert. Blandt ynglefuglene i udpegningsområdet for EF-fuglebeskyttelsesområdet Sydfynske Øhav er amtet overbevist om, at Plettet Rørvagtel, Klyde, Brushane, Fjordterne og muligvis også Mosehornugle, som alle yngler enkelte år eller har ynglet tidligere, vil være begunstiget af vandstandshævning og græsning i området. Flere af disse arter er i tilbagegang i Det Sydfynske Øhav, og en hurtig genopretning af Henninge Nor vil understøtte bestræbelserne på at vende denne udvikling. Erfaringerne viser, at ynglefuglearter i tilbagegang vil have svært ved at genindvandre, hvis de først er forsvundet ud af et større område. I det Sydfynske Øhav gælder det f.eks. Almindelig Ryle, Brushane og Stor Kobbersnepe. Dette taler for, at naturgenopretningen ikke udskydes i flere år.

Henninge Nors betydning for rastende trækfugle er afhængig af vandfladens udstrækning. Tidligere var der ofte vinteroversvømmelser, og i disse situationer raster og fouragerer mange vandfugle. Nogle maksimumstal kan nævnes: Sangsvane 469, Pibesvane 30, Grågå 876, Pibeand 455, Krikand 540, Gråand 260, Spidsand 845, Skeand 57, Taffeland 1.370, Troldand 10.000, Bjergand 2.000, Hvinand 30, Stor Regnspejl 100. Forekomsten af Spidsand er af international betydning. Dette giver et billede af områdets betydning for rastende vandfugle ved en stabil, højere vandstand. Sangsvane, Troldand, Bjergand og Hvinand er udpegningsgrundlag for EF-fuglebeskyttelsesområdet Sydfynske Øhav, og en højere vandstand i Henninge Nor vil bidrage til at give disse arter en gunstig bevaringsstatus i fuglebeskyttelsesområdet. Ud over vandstanden vil fred og ro i området være afgørende for de rastende vandfugle.

..... "

Tilsvarende kan konstateres i fugletællingerne foretaget af Danmarks Naturfredningsforening.

habitatområde H111 (Sydfynske Øhav), Fuglebeskyttelsesområde F71 (Sydfynske Øhav) og er desuden beskyttet som vådområde R15 i den internationale Ramsarkonvention.

I overensstemmelse hermed er det fredningens formål at sikre adgang til naturpleje og naturgenopretning for at bevare eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som Natura 2000-området er udpeget for at tilgodese.

Fredningen har yderligere til formål at sikre offentlighedens adgang til området i respekt for de beskyttelseshensyn, der følger af naturområdets biologiske værdier.

Fredningen har samtidig til formål at sikre adgang til formidling af områdets natur- og kulturværdier.

§ 2 **Generelle bestemmelser**

Fredningen respekterer områdets udpegning til Natura 2000-område. Samtlige planer og projekter, som gennemføres i medfør af fredningen, forudsættes at være i overensstemmelse med hensyn og målsætninger i den internationale naturbeskyttelse.

§ 3 **Fredningens areal**

Fredningsarealet omfatter i alt 204,54 ha, hvoraf mere end 100 ha er umatrikuleret. Der henvises til areal- og lodsejerlisten.

§ 4 **Fredningens afgrænsning**

Fredningsarealet afgrænses i alt væsentligt ved overkant af norets oprindelige kystskrænt. Det opfyldte areal ved den tidligere losseplads er omfattet bl.a. af hensyn til naturplejebehov (bekæmpelse af kæmpebjørneklo) og rekreative muligheder (fugletårn). Ved dæmningen går grænsen ved dæmningens fod ud mod Lindelse Nor. Der henvises til fredningskortet.

§ 5 **Fredningens midler**

Fredningens formål skal opnås ved ændring og efterfølgende kontrol med vandstanden. Fredningen skal endvidere sikre adgang til naturpleje, regulering af jagt, forbud mod opdyrkning, gødskning og sprøjtning, forbud mod etablering af byggeri og tekniske anlæg samt forbud mod råstofvindning og terrænændringer, der ikke tjener til gennemførelse af fredningsformålet.

§ 6 **Naturgenopretning**

Den styrkede udnyttelse af Henninge Nors potentiale som Natura 2000-område foregår på grundlag af Fyns Amts vådområdeprojekt fra februar 1998.

Fredningen indebærer, at der fortsat sker udpumpning fra Henninge Nor til Lindelse Nor i det eksisterende pumpeanlæg.

Den fremtidige vandstandssænkning indrettes således, at pumpning ophører, når kote - 0,9 DNN er nået. Ved stigende vandstand aktiveres pumpen tilsvarende ved samme kote. Der tilstræbes således samme kote året rundt med de naturlige variationer, som nedbørsforholdene medfører.

Gennemførelsen af naturgenopretningen indebærer desuden, at der for at afværge risiko for udsivning af perkolat fra affaldsdepotet i norets nordøstlige del graves en ny afvandingskanal rundt om lossepladsen og langs norets vestside til pumpen. Det opgravede fyld bruges som dæmning mod søen, og i dæmningen nær pumpestationen etableres et overløbsbygværk, som sikrer vandstanden i søen i kote -0,9 m.

Vandstanden i noret monitoreres af plejemyndigheden. Efter høring hos relevante interessenter kan plejemyndigheden indstille til fredningsnævnet, at der inden for rammerne af fredningen iværksættes indgreb med det formål at forbedre resultatet af naturgenopretningen.

§ 7 **Naturpleje**

Plejemyndigheden for fredede områder udarbejder forslag til plejeplan efter høring hos berørte parter og forhandling med lodsejerne. Såfremt der ikke kan skabes enighed om plejeplanen, besluttet planens indhold af fredningsnævnet.

Plejen sker i henhold til plejeplanen og de til enhver tid gældende bestemmelser om pleje af fredede områder.

Hvis en lodsejer ikke ønsker at udføre plejen, skal arbejdet udføres af plejemyndigheden uden udgift for lodsejer. Effekter fra plejen tilfalder lodsejer.

§ 8 **Driftsvilkår**

Uden for vandflader og arealer med rørsump skal fredningsområdet henligge med vedvarende græsarealer, der så vidt muligt skal afgræsses eller udnyttes ved høslæt.

Omlægning må ikke finde sted.

Gødskning samt brug af kemiske bekæmpelsesmidler må ikke finde sted, dog kan kæmpebjørneklo om nødvendigt bekæmpes kemisk.

Tilgroning med vedplanter skal hindres. Skovrejsning er ikke tilladt.

Eksisterende træ- eller skovbevoksninger på fredningstidspunktet kan opretholdes indtil afdrift, såfremt det er foreneligt med vandstandsændringen. Bevoksningerne må ikke genetableres ved nyplantning efter eventuel afvikling eller almindeligt forfald.

Rørskær i vintermånederne skal være tilladt for lodsejerne.

Fredningen skal ikke være til hinder for afvandingen fra Snaremosø Sø til Henninge Nor eller for afvandning af Fårevejles arealer nord for Bækkebovej til Henninge Nor eller fra oplandet i øvrigt.

§ 9 **Jagt**

Opdræt og udsætning af vildt og fugle er ikke tilladt.

Jagt på vandfugle må først finde sted efter 1. oktober.

I øvrigt henvises til jagtlovens regler.

§ 10 **Terrænændringer**

Råstofindvinding er ikke tilladt.

Terrænændringer, grøftning, opfyldning, deponering m.v. kan kun finde sted som led i indgreb, som følger af fredningsbestemmelserne, eller som fremmer fredningens formål.

Ethvert gravearbejde, anlægsarbejde m.m. som indebærer terrænændringer, skal overvåges af det ansvarshavende arkæologiske museum.

Fredningen hindrer ikke fortsat vedligeholdelse og nødvendig forstærkning af dæmningen mod Lindelse Nor.

§ 11 **Byggeri og anlæg**

Byggeri kan alene finde sted til funktioner, der følger af fredningens formål som f.eks. læskure til kreaturer, publikumsfaciliteter og lignende. De skal placeres diskret i terræn, udføres i træ og henstå ubehandlet eller behandlet med vandbaserede træbeskyttelsesmidler, farveløst eller i jordfarver.

Der må ikke placeres nye tekniske anlæg i fredningsarealet med undtagelse af anlæg, der tjener fredningens formål. Eksisterende tekniske anlæg kan bevares, hvis de skal benyttes som led i området forvaltning.

§ 12 **Publikumsadgang og -information**

Offentligheden sikres adgang til det fredede område via Øhavsstien. Denne føres ved fredningen videre over dæmningen i henhold til et af plejemyndigheden udarbejdet projekt, som sikrer fuglelivet mod forstyrrelse. Projektet godkendes af fredningsnævnet.

Endvidere anvises ved fredningen en adgangssti til fods fra Bækkebovej over lossepladsarealet til et punkt ved Tippen.

Publikums færdsel sker i øvrigt i henhold til den til enhver tid gældende naturbeskyttelseslov. Uden for de officielt etablerede stier skal offentligheden dog ikke have adgang i fuglenes yngletid fra 1. marts til 30. juni.

Der kan efter fredningsnævnets nærmere bestemmelse m.h.t. placering, udformning, materialer og farver opstilles 2 fugletårne på fredningsområdet, det ene i forbindelse med pumpestationen ved dæmningen, det andet ved Tippen på lossepladsen, hvor den anviste sti ender.

§ 13 Formidling

Plejemyndigheden kan lade opsætte informationstavler til orientering for publikum om områdets natur- og kulturværdier.

Fredningen er ikke til hinder for bevarelse og restaurering af det eksisterende pumpehus og dets indretning til formidling af fredningsområdets natur- og kulturhistorie.

Resterne af gamle pumpeanordninger på stedet skal så vidt muligt bevares og sikres som led i en formidling af stedets afvandingshistorie, og der kan indrettes formidling, som belyser natur- og kulturværdierne i de øvrige landvindingsprojekter og Natura 2000-områder på Langeland.

Ved udarbejdelsen af informationstavler og eventuel indretning af pumpestation og fugletårne inddrager plejemyndigheden de berørte foreninger, museer og lodsejere.

Formidlingsprojekter, bygningsudformning m.v. forelægges fredningsnævnet til godkendelse m.h.t. udformning, placering, farver m.v.

§ 14 Forslagets retsvirkninger

Fredningens retsvirkninger indtræder først ved fredningsforslagets endelige vedtagelse.

§ 15 Dispensation

Fredningsnævnet kan i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, dispensere fra fredningens bestemmelser, såfremt dette ikke strider mod fredningens formål.

§ 16 Bonusbestemmelser

I henhold til naturbeskyttelseslovens § 38 fastsættes det, at fredningen samtidig gælder som tilladelse eller godkendelse efter reglerne i naturbeskyttelsesloven, jf. dennes § 3 og §§15-19, vandløbsloven, jf. dennes § 7a samt planloven, jf. dennes § 36, stk. 1, nr. 5.

Vedrørende erstatning til lodsejerne henvises til nedenstående, særskilte erstatningsafgørelse.

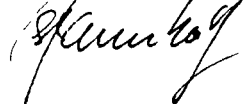
Afgørelsen tinglyses ved fredningsnævnets foranstaltning, jf. naturbeskyttelseslovens § 40, stk. 3. Tinglysningsgebyret udredes som fredningsudgift.

Nærværende afgørelse bekendtgøres i Statstidende og lokale aviser, jf. naturbeskyttelseslovens § 40, stk. 2.

Fredningsnævnets afgørelse af både fredningens indhold og erstatningen kan i medfør af naturbeskyttelseslovens § 43, stk. 1, indbringes for Naturklagenævnet af lodsejerne og de i naturbeskyttelseslovens § 43, stk. 2, nævnte klageberettigede. Klagen indgives i medfør af naturbeskyttelseslovens § 43, stk. 4, skriftligt til Naturklagenævnet, Frederiksborggade 15, 1360 København K.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt den klageberettigede.

Svend Raunholt

Torben Jørgensen

Lars Haartoft

Erstatningsafgørelse
til afgørelsen om fredning af Henninge Nor

Fredningsnævnet har ved anden afgørelse dags dato bestemt, at Henninge Nor skal fredes på nærmere fastsatte vilkår. Fredningsnævnet har fremsendt nævnets udkast til fredning af Henninge Nor til lodsejerne med opfordring til at anmelde deres eventuelle erstatningskrav i anledning af fredningen.

Fredningen omfatter i alt 12 lodsejere.

Fredningsnævnet har indhentet en udtalelse fra Skov- og Naturstyrelsen, der i brev af 12. december 2006 bl.a. har udtalt, at Styrelsen ingen bemærkninger har til de fremsatte erstatningskrav.

Endvidere har nævnet fremsendt erstatningskravene til Fyns Amt/kommunen med anmodning om en udtalelse.

Ved brev af 12. december 2006 har amtet bl.a. udtalt:

"

Fredning af Henninge Nor

Ved skrivelse af 29. november 2006 har Fredningsnævnet anmodet om Fyns Amts udtalelse til erstatningskrav fremsat af 5 lodsejere i ovennævnte erstatningssag.

Nedenfor gennemgås først lodsejernes erstatningskrav, og amtet giver efterfølgende sin kommentar til de fremsatte krav. Efterfølgende gives bemærkninger samt forslag til erstatningsfastsættelse for de lodsejere, der ikke har fremsendt erstatningskrav.

Generelt om erstatningssatser

Fyns Amt finder, at man kan lægge følgende generelle principper til grund for erstatningsopgørelsen:

- Værdien af omdriftsarealer i Noret sættes til kr. 150.000,00. Tabet på jorden ved vandstandshævningen skønnes af være 50%, idet arealerne heller ikke kan benyttes indenfor omdriften efter fredningens gennemførelse.
- Værdien af arealer, der i dag er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 (strandeng, mose m.v.) ansættes til kr. 35.000,00. Tabet på jordens værdi ved at blive mere fugtige eller blive til sø ansættes til kr. 10.000,00 pr. ha. Måske skulle værditabet på arealer der bliver til sø sættes lidt højere, men da amtet ikke præcist kender den geografiske beliggenhed af ejerskabet af de umatrikulerede arealer indenfor fredningen, har man valgt at behandle disse arealer ens.
- Der gives ikke erstatninger for arealer, der i forvejen er sø.
- Erstatningerne som følge af begrænsningerne i jagtmulighederne vil amtet ikke afstå fra at vurdere, idet amtet ikke umiddelbart har adgang til de grundlæggende oplysninger. Det har derimod Skov- og Naturstyrelsen, der jævnligt vurderer sådanne erstatninger i forbindelse med udlæg af reservater. Fyns Amt vil derfor henholde sig til den udtalelse, Fredningsnævnet måtte indhente fra Skov- og Naturstyrelsen vedrørende dette spørgsmål.

De fremsatte erstatningskrav

Bjarne Pedersen medejer af lb. br. 8

Bjarne Pedersen ønsker at få at vide på hvilken måde, fredningen berører hans ejendom.

Kommentar

Bjarne Pedersen ejer 1,70 ha af det umatrikulerede areal, som er beskyttet natur (da der nedenfor er redegjort for alle landbrugsarealer i fredningsområdet, der dyrkes inden for omdriften). Ud fra ovennævnte principper foreslås han tildelt en erstatning på 1,70 ha x kr. 10.000,00 = 17.000,00 kr.

Lisbeth Sølling medejer af lb. nr. 8

Lisbeth Sølling har fremsat erstatningskrav for det areal på 4,6 ha, hun ejer af det umatrikulerede på i alt kr. 675.000,00 for:

- 2 ha der var planlagt tilplantet med juletræer. Erstatningskrav: kr. 200.000,00 pr. ha minus genkøbspris kr. 25.000 pr. ha = 350.000,00 kr.
- 2,6 ha som anvendes til jagt og hundetræning. Erstatningskrav: Kr. 150.000,00 pr. ha minus genkøbspris kr. 25.000,00 pr. ha = 325.000,00 kr.

Kommentar

Fyns Amt finder kun, at der kan gives erstatning for den planlagte anvendelse til juletræer, såfremt det kan dokumenteres, at der forelå konkrete planer herom i form af et projektmateriale, og at plantning ville kunne foregå lovligt. Arealet er, så vidt amtet har kunnet vurdere, beskyttet natur (der nedenfor er redegjort for alle landbrugsarealer i fredningsområdet, der dyrkes inden for omdriften). På arealer, der omfattes af naturbeskyttelseslovens § 3, må der ikke foretages ændringer i § 3 områdets tilstand uden dispensation fra amtet. Efter den almindelige administrationspraksis vil der ikke blive givet dispensation til plantning af juletræer i § 3 områder.

Spørgsmålet om erstatning for begrænsning af jagtmuligheder forudsætter amtet som nævnt ovenfor, at Skov- og Naturstyrelsen forholder sig til. Der ses ikke i den foreløbige fredningsafgørelse at være forbud mod hundetræning.

Forslag til arealerstatningsforslag: kr. 10.000,00 x 4,60 ha = 46.000,00 kr.

Jørn Jørgensen - ikke med i lodsejerfortegnelsen.

Jørn Jørgensen gør gældende, at han har en drikkevandsbrønd og et pumpehus liggende på det areal, der bliver oversvømmet.

Kommentar

Der bør fremskaffes dokumentation for drikkevandsbrønden og ejerskabet samt, at der er tale om en drikkevandsbrønd, før der tages stilling til erstatningsspørgsmålet. Hvis denne dokumentation fremskaffes, har amtet intet at bemærke til erstatningskravet.

Konsulent Carsten Hansen for Hans Jakob Clausen medejer af lb. nr. 8

Konsulenten gør gældende, at Hans Jakob Clausen har en del matr. nr. 13 b på 1,5 ha og matr. nr. 1 k med 0,90 ha. Der kræves erstatning på 2,4 ha med kr. 200.000,00 pr. ha, i alt kr. 480.000,00 + screeningsomkostninger kr. 20.000,00.

Kommentar

Amtet kan ikke se, at der inden for fredningen findes noget areal med betegnelsen 13 b. De 0,9 ha, som angives at være en del af matr. nr. 8 k Henninge by, Skrøbelev, er formentlig den del af det umatrikulerede areal i noret, der grænser mod matr. nr. 1 k. Man kan på luftfoto se, at dette norareal dyrkes sammen med 1 k, der ejes af Hans Jakob Clausen. Endvidere kan man på luftfoto se, at et andet norareal på 1,5 ha dyrkes sammen med matr. nr. 8 Henninge by, Skrøbelev, som også ejes af Hans Jakob Clausen. Arealerne fremgår af kortbilaget med amtets § 3 registrering. Amtet har derfor lagt til grund, at oplysningerne om de 2,4 ha er korrekte.

Erstatningsforslag: 50% af 150.000,00 kr. x 2,4 ha = 180.000,00 kr. + evt. godtgørelse til konsulentbistand (screening).

Focus Advokaterne for Peter Oldenbjerg som medejer af lb. nr. 8

Advokaterne gør et erstatningskrav på kr. 2.500.000,00 for nedgangen i ejendommens handelsværdi gældende. Erstatningskravet er bilag en erklæring fra Landbrugsmæglerne I/S samt en kopi af jagtlejekontrakten for arealet. I erklæringen fra Landbrugsmæglerne I/S anføres, at der er tale om 22 ha, som fordeler sig med ca. 11 ha skov, 4,6 ha agerjord og resten er sø, natur og sump. I erklæringen gøres gældende, at fredningens konsekvenser kommer tæt på en arealafståelse.

Kommentar

Fyns Amt vil alene forholde sig til den arealmæssige del af erstatningen, idet Skov- og Naturstyrelsen forudsættes at udtale sig til spørgsmålet om jagt.

Der eksisterer ikke den matrikelbetegnelse (matr. nr. 4 Henninge Nor), der angives i erklæringen fra Landbrugsmæglerne I/S. Ud fra amtets vejledende registrering af beskyttet natur, jf. naturbeskyttelseslovens § 3, er hele det areal, Peter Oldenbjerg ejer i den umatrikulerede del af noret, registreret som beskyttet natur. Det som i erklæringen fra Landbrugsmæglerne I/S kaldes skov, er godt nok bevokset med træer/skov, men har en undervegetation af tagrør og er derfor mose i naturbeskyttelsesloven. Arealet er derfor registreret som mose i amtets vejledende registrering af beskyttet natur.

På det i amtet beroende grundlag (at der er tale om beskyttet natur) vil amtet foreslå en erstatning for arealet på kr. 10.000,00 x 22 ha = 220.000,00 kr.

Lodsejere der ikke har fremsat erstatningskrav

For så vidt angår lodsejere, fra hvem der ikke er fremsendt erstatningskrav, bemærkes følgende, herunder forslag til erstatningsfastsættelse:

Lb. nr. 1, Ulrik Pryds Eggert

Arealet på 7,19 ha er i amtets vejledende registrering om beskyttet natur, jf. naturbeskyttelseslovens § 3 registreret som mose og sø. Søarealet udgør 1,84 ha. Arealerstatningen for at arealet bliver mere fugtigt, og søen bliver større, foreslås fastsat efter ovennævnte generelle principper, idet der gøres et fradrag i arealet for den del, der i forvejen er sø. Erstatningsforslaget bliver herefter: 7,19 ha - 1,84 ha = 5,35 ha x kr. 10.000,00 = 53.500,00 kr.

Lb. nr. 2, Frede Hansen

Hovedparten af arealet på 7,58 ha er i amtets vejledende registrering om beskyttet natur, jf. naturbeskyttelseslovens § 3 registreret som mose og eng. Denne del udgør 6,86 ha, mens resten, 0,72 ha, er landbrugsjord, der kan benyttes inden for omdriften. Arealerstatningen for at arealet bliver mere fugtigt foreslås fastsat efter ovennævnte generelle principper.

Erstatningsforslag: $6,86 \text{ ha} \times \text{kr. } 10.000,00 = 68.600,00 \text{ kr.} + 50\% \text{ af kr. } 150.000,00 \times 0,72 \text{ ha} = 54.000,00 \text{ kr.}$ I alt 122.600,00 kr.

Lb. nr. 4, Ellen Marie Madsen

Hovedparten af arealet på 10,69 ha er i amtets vejledende registrering om beskyttet natur, jf. naturbeskyttelseslovens § 3 registreret som mose og eng. Denne del udgør 9,06 ha, mens resten, 1,63 ha, er landbrugsjord, der kan benyttes inden for omdriften. Arealerstatningen for at arealet bliver mere fugtigt foreslås fastsat efter ovennævnte generelle principper.

Erstatningsforslag: $9,06 \text{ ha} \times \text{kr. } 10.000,00 = 90.600,00 \text{ kr.} + 50\% \text{ af kr. } 150.000,00 \times 1,63 \text{ ha} = 122.250,00 \text{ kr.}$ I alt 212.850,00 kr.

Lb. nr. 5, Hanne Jespersen

En mindre del af arealet på 28,25 ha er i amtets vejledende registrering om beskyttet natur, jf. naturbeskyttelseslovens § 3 registreret som mose, strandeng og overdrev. Denne del udgør 8,26 ha, mens resten, 19,99 ha, er landbrugsjord, der kan benyttes inden for omdriften. Arealerstatningen for at arealet bliver mere fugtigt, foreslås fastsat efter ovennævnte generelle principper. Erstatningsforslag: $8,26 \text{ ha} \times \text{kr. } 10.000,00 = 82.600,00 \text{ kr.} + 50\% \text{ af kr. } 150.000,00 \times 19,99 \text{ ha} = 1.499.250,00 \text{ kr.}$ I alt 1.581.850,00 kr.

Lb. nr. 7, Inge Merete Rasmussen og Niels Rasmussen

Hele arealet på 110,26 ha er i amtets vejledende registrering om beskyttet natur, jf. naturbeskyttelseslovens § 3 registreret som strandeng, overdrev og sø. Søarealet udgør 6,22 ha. Arealerstatningen for at arealet bliver mere fugtigt, og søren bliver større, foreslås fastsat efter ovennævnte generelle principper, idet der gøres et fradrag i arealet for den del, der i forvejen er sø. Erstatningsforslaget bliver herefter: $110,26 \text{ ha} - 6,22 \text{ ha} = 104,04 \text{ ha} \times \text{kr. } 10.000,00 = 1.040.400,00 \text{ kr.}$

Yderligere medejere i det umatrikulerede areal lb. nr. 8, som ikke er nævnt ovenfor

Henninge Nors Udtørring v/Henning Lund

Arealet på 0,03 ha er registreret som beskyttet natur (da der ikke er andre arealer tilbage, der dyrkes landbrugsmæssigt). Erstatningsforslaget bliver herefter: $0,03 \text{ ha} \times \text{kr. } 10.000,00 = 300,00 \text{ kr.}$

Ingrid Lilian Jensen

Hele arealet på 4,70 ha er registreret som beskyttet natur (da der ikke er andre arealer tilbage, der dyrkes landbrugsmæssigt). Erstatningsforslaget bliver herefter: $4,70 \text{ ha} \times \text{kr. } 10.000,00 = 47.000,00 \text{ kr.}$

Fredningsnævnets bemærkninger:

Efter nævnets kendskab til den konkrete landbrugsjords værdi i området fastsættes værdien på omdriftsarealerne til 150.000 kr. pr. ha. Tabet ved gennemførelsen af fredningen, herunder navnlig vandstandshævningen, fastsættes skønsmæssigt til 50%, idet arealerne ikke

kan benyttes inden for omdriften, når fredningen er gennemført.

Handelsværdien for arealer, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 (strandeng, mose m.v.) fastsættes til 35.000 kr. pr. ha. Tabet ved disse ejendomme fastsættes skønsmæssigt til 10.000 kr. ha. Nævnet lægger til grund, at jorden vil blive mere fugtig, og noget af jorden vil blive omdannet til sø. Nævnet er enig med amtet i, at værditabet skulle fastsættes lidt højere for den del, der vil blive omdannet til sø, men da nævnet finder, at der er tale om en mindre del, og nævnet ligesom amtet ikke har kendskab til den geografiske beliggenhed og ejerskabet af de umatrikulerede arealer, kan man ikke ramme beløbet mere præcist, hvorfor arealerne behandles ens.

Nævnet er enig med amtet i, at der ikke skal betales erstatning for arealer, der i forvejen er sø.

Der gives en grundtakst på 3.200 kr. pr. ha, dog udbetales der ikke grundtakst efter gældende praksis til arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 (strandeng, mose m.v.).

Erstatningen for begrænsningerne i jagtmulighederne, der efter § 9 er, at opdræt og udsættelse af vildt og fugle ikke er tilladt, at jagt på vandfugle først må finde sted efter 1. oktober, og i øvrigt henvises til jagtlovens regler, fastsættes skønsmæssigt til 5.000 kr. pr. ha.

Endelig lægger fredningsnævnet ved erstatningsudmålingen de af Fyns Amt ovenfor angivne oplysninger om hvilket areal, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, til grund.

Erstatningen fastsættes herefter efter ovennævnte takster for de enkelte lodsejere således:

Lodsejer 1, Ulrik Pryds Eggert:

Lodsejeren har fremsat et erstatningskrav på 125.000 kr. pr. ha samt erstatning for et 6-hjulet amfibiekøretøj og en trailer, idet han er lam fra brystet og ned og ikke længere kan bruge køretøjerne, når fredningen bliver gennemført.

Fredningsnævnet finder ikke, at der er hjemmel til at tilkende erstatning for amfibiekøretøj og trailer under de foreliggende omstændigheder i fredningen.

Erstatningen fastsættes herefter efter ovennævnte takster, idet det lægges til grund, at der er tale om et areal på 7,19 ha, heraf søareal 1,84 ha. Hele arealet er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

7,19 ha - 1,84 ha = 5,35 ha x 10.000 kr.	53.500 kr.
Erstatning for jagt 5,35 ha x 5.000 kr.	<u>26.750 kr.</u>
I alt	80.250 kr.

Der tilkendes ingen grundtakst, idet arealet er omfattet af § 3 i naturbeskyttelsesloven.

Lodsejer 2, Frede Hansen:

Det lægges til grund, at ejendommen har et areal på 7,58 ha, heraf udgør 6,86 ha arealer omfattet af naturbeskyttelsesloven § 3, og resten, 0,72 ha, er landbrugsjord. Erstatningen fastsættes herefter således:

6,86 ha x 10.000 kr.	68.600 kr.
0,72 ha x 50% af 150.000 kr.	54.000 kr.
Jagterstatning 7,58 ha x 5.000 kr.	37.900 kr.
Grundtakst 0,72 ha, afrundet	<u>3.200 kr.</u>
I alt	163.700 kr.

Lodsejer 4, Ellen Marie Madsen:

Ejeren har fremsat et erstatningskrav på 125.000 kr. pr. ha samt et beløb på 150.000 kr. som kompensation for den jord, der p.t. er underlagt MVJ-aftaler (braklægning).

Ejendommen er på 10,69 ha, der efter amtets oplysning for 9,06 ha's vedkommende er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, og 1,63 ha er landbrugsjord.

Erstatningen fastsættes således:

9,06 ha x 10.000 kr.	90.600 kr.
1,63 ha x 50% af 150.000 kr.	122.250 kr.
Jagt 10,69 ha x 5.000 kr.	53.450 kr.
Grundtakst 1,63 ha x 3.200 kr., afrundet	<u>6.400 kr.</u>
I alt	272.700 kr.

Lodsejer 5, Hanne Jespersen:

Samlet areal 28,25 ha, der efter amtets registrering for 8,26 ha's vedkommende er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, og resten, 19,99 ha, er landbrugsjord.

Erstatningen fastsættes således:

8,26 ha x 10.000 kr.	82.600 kr.
19,99 ha x 50% af 150.000 kr.	1.499.250 kr.
Jagt 28,25 ha x 5.000 kr.	141.250 kr.
Grundtakst 19,99 ha x 3.200 kr., afrundet	<u>64.000 kr.</u>
I alt	1.787.100 kr.

Lodsejer 7, Inge Merete Rasmussen og Niels Rasmussen:

Arealet er på 110,26 ha, efter amtets oplysning omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Søarealet udgør 6,22 ha.

Erstatningen fastsættes således:

110,26 ha - 6,22 ha = 104,40 ha x 10.000 kr.	1.040.400 kr.
Der tilkendes ikke erstatning for søarealet.	
Jagt 110,26 ha x 5.000 kr.	<u>551.300 kr.</u>
I alt	1.591.700 kr.

Lodsejer 8, del af umatrikuleret areal - Bjarne Erik Pedersen:

Areal 1,70 ha efter det oplyste omfattet af naturbeskyttelsesloven § 3.

Erstatningen fastsættes således:

22 ha x 10.000 kr.	220.000 kr.
Jagt 22 ha x 5.000 kr.	110.000 kr.
Der tilkendes ingen grundtakst, idet arealet er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.	
Der tilkendes til dækning af advokatomkostninger	<u>25.000 kr.</u>
I alt	355.000 kr.

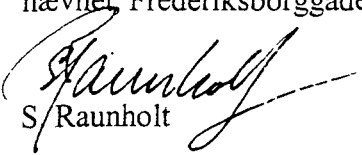
Endvidere har *Jørgen Jørgensen* fremsendt erstatningskrav på 10.000 kr., idet han har oplyst, at han har en drikkevandsbrønd og et pumpehus beliggende på det areal, som vil blive oversvømmet.

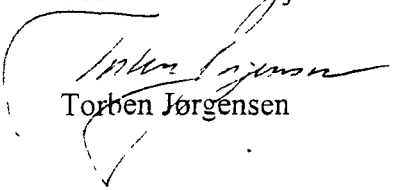
Fredningsnævnet kan ikke se, at *Jørgen Jørgensen* er omfattet af fredningen som lodsejer og kan derfor ikke på det foreliggende grundlag tilkende nogen erstatning.

Erstatningsbeløbene og godtgørelsen udredes med 3/4 af statskassen og 1/4 af Fyns Amt/kommunen. Erstatningsbeløbene forrentes fra denne afgørelses dato i medfør af naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 3, med en årlig rente, der svarer til nationalbankens diskonto.

Da erstatningsbeløbet overstiger 100.000 kr., vil fredningsnævnets afgørelse, både for så vidt angår selve fredningsafgørelsen og erstatningsafgørelsen, være at forelægge for Naturklagenævnet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 42.

Endvidere kan de i naturbeskyttelseslovens § 43, stk. 2, nævnte klageberettigede inden 4 uger fra den dag, fredningsnævnets afgørelse er meddelt, påanke fredningsafgørelsen og erstatningsafgørelsen til Naturklagenævnet. Klagen skal indgives skriftligt til Naturklagenævnet, Frederiksborggade 15, 1360 København K., jf. naturbeskyttelseslovens § 43.

S/Raunholt

Torben Jørgensen

Lars Faarkjof

1,70 ha x 10.000 kr.	17.000 kr.
Jagt 1,7 ha x 5.000 kr.	<u>8.500 kr.</u>
I alt	25.500 kr.

Lodsejer 8, del af umatrikuleret areal - Lisbeth Sølling:

Lodsejeren ejer et areal på 4,6 ha og har fremsat et erstatningskrav på 675.000 kr.

Arealet er efter det oplyste omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, hvorefter der ikke må foretages ændringer i områdets tilstand uden dispensation fra amtet. Der tilkendes herefter ikke erstatning for mistet mulighed for plantning af juletræer.

Erstatningen fastsættes således:

4,6 ha x 10.000 kr.	46.000 kr.
Jagt 4,6 ha x 5.000 kr.	<u>23.000 kr.</u>
I alt	69.000 kr.

Der tilkendes ikke grundtakst, idet ejendommen er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Lodsejer 8, del af umatrikuleret areal - Hans Jacob Clausen:

Ejeren har fremsat erstatningskrav på i alt 480.000 kr. + screeningsomkostninger 20.000 kr.

Amtet har lagt til grund, at det er korrekt, at ejendommen er på 2,4 ha og landbrugsjord.

Erstatningen fastsættes herefter således:

2,4 ha x 50% af 150.000 kr.	180.000 kr.
Jagt 2,4 ha x 5.000 kr.	12.000 kr.
Grundtakst 2,4 ha x 3.200 kr., afrundet	9.600 kr.
Godtgørelse til konsulent	<u>10.000 kr.</u>
I alt	211.600 kr.

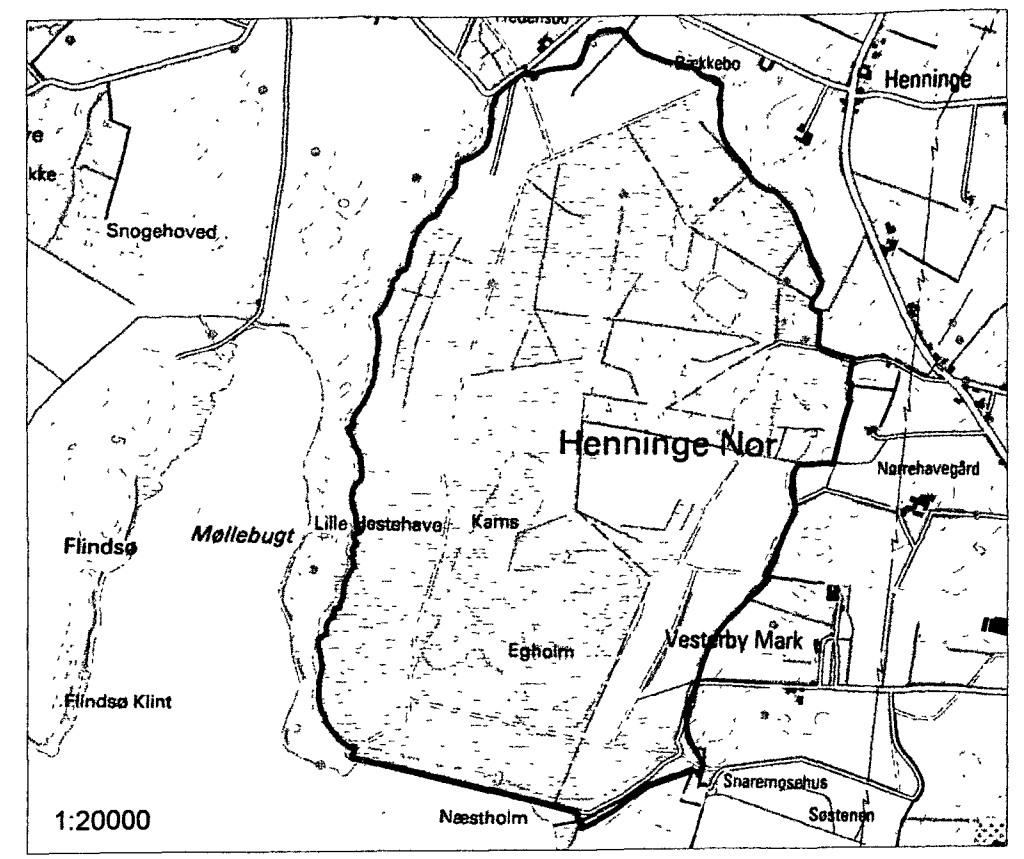
Lodsejer 8, del af umatrikuleret areal - Peter Oldenborg:

Ejeren har fremsat et erstatningskrav på 2.500.000 kr. og bl.a. oplyst, at der er en særdeles attraktiv jagt på ejendommen. Jagtlejen er 1.000 kr. årligt pr. ha. Lodsejeren har indhentet en vurdering fra Landbrugsmæglerne I/S, der har oplyst, at ejendommen vurderes til at kunne indbringe 135.000 kr. pr. ha, eller i alt 2.970.000 kr. Værdien efter vandstands-hævning vil blive reduceret til ca. 25-35.000 kr. pr. ha, hvorefter værdinedgangen fastsættes til 2.100.000 - 2.500.000 kr. på grund af fredningen.

Ejendommen er på 22 ha og efter amtets oplysning registreret som § 3-område i naturbeskyttelsesloven.

Fredningsnævnet finder ikke grundlag for at fravige de faste takster ved fastsættelse af erstatningen i denne dag.

Erstatningen fastsættes derfor således:

Kortbilag 1

Henninge Nor

Del af
 Henninge By, Skrøbelev
 Vesterby By, Fuglsbølle
 Herslev By, Lindelse og
 Noret, umatrikuleret areal
 Rudkøbing Kommune

del af
 Herslev By, Herslev
 Sydlangeland Kommune

IKKE SCANNET

FYNS AMT

Udarbejdet i juli 2004 af
 Danmarks Naturfredningsforening
 J.nr. 1-160

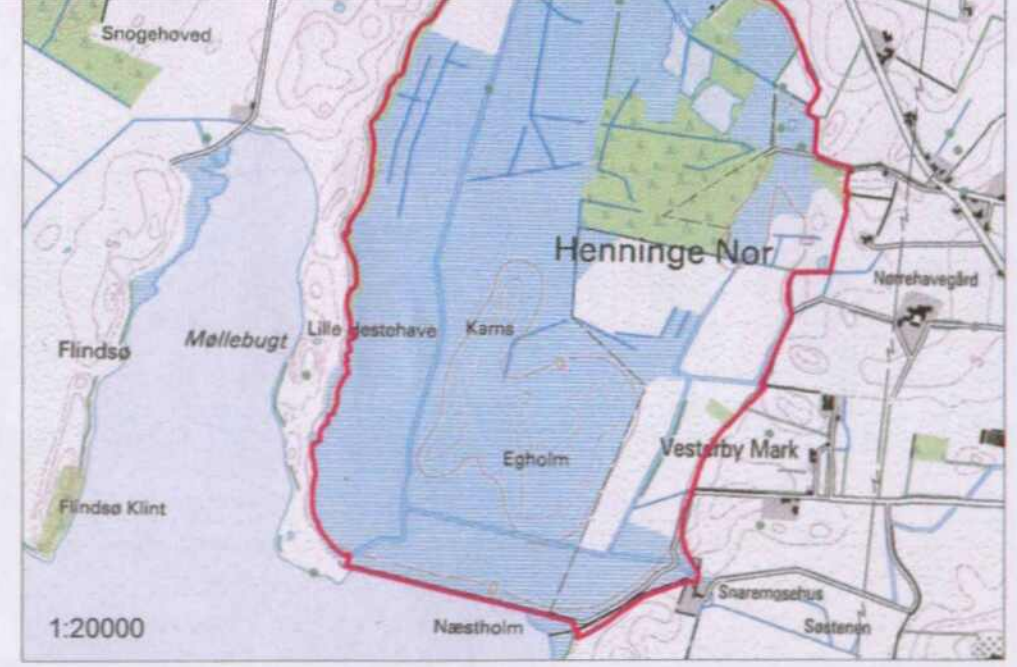
Fredningskort til
 Fredningsnævnets afgørelse
 af december 2006
 FS: 54/2004

- Signaturforklaring
- fredningsgrænse
 - ejerlavsgrense
 - strandbeskyttelsesområde
 - søbyggelinie
 - kote 0,0
 - kote -0,5
 - kote -1,0
- } nivellement 1945 DDH

Fårevejle Hgd., Skrøbelev

1:8000
kopi af matrikelkortet
ajour 05.03.2004

Kortbilag 1

Henninge Nor

Del af
 Henninge By, Skrøbelev
 Vesterby By, Fuglsbølle
 Herslev By, Lindelse og
 Noret, umatrikuleret areal
 Rudkøbing Kommune

del af
 Herslev By, Herslev
 Sydlangeland Kommune

IKKE SCANNET

FYNS AMT

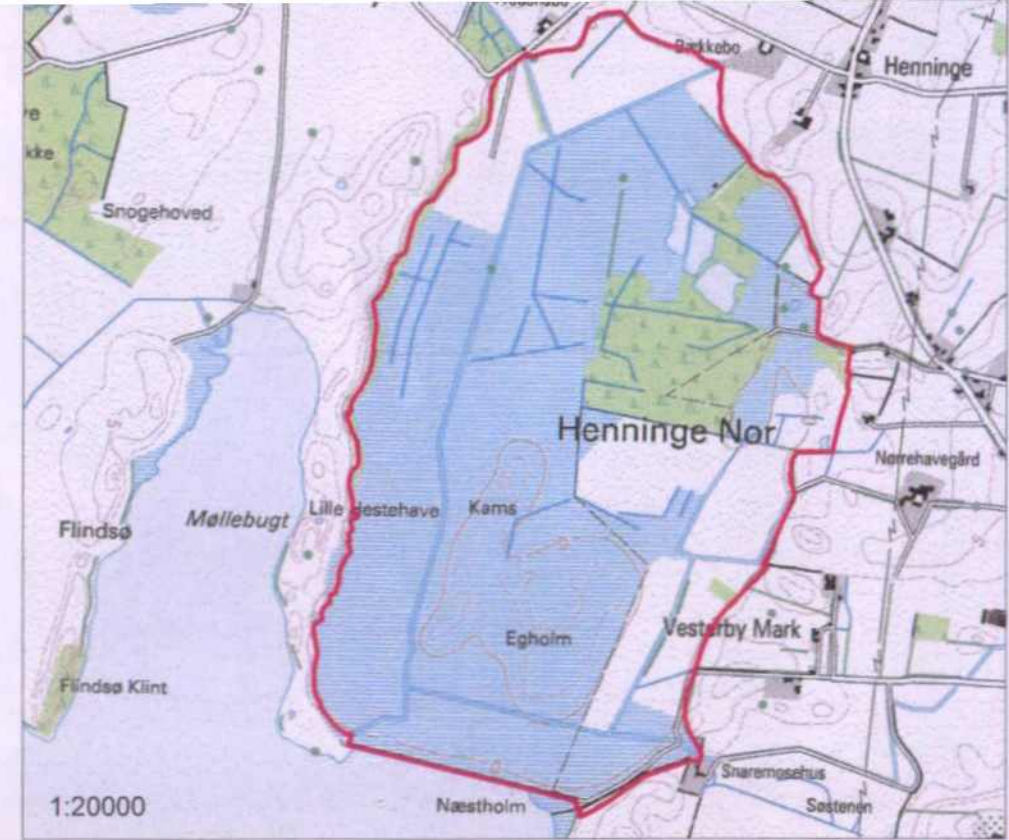
Udarbejdet i juli 2004 af
 Danmarks Naturfredningsforening
 J.nr. 1-160

Fredningskort til
 Fredningsnævnets afgørelse
 af december 2006
 FS: 54/2004

- Signaturforklaring
- fredningsgrænse
 - ejerlavsgrense
 - strandbeskyttelsesområde
 - søbyggelinie
 - kote 0,0
 - kote -0,5
 - kote -1,0
 - tidligere losseplads
- } nivellment 1945 DDH

Hele området er beliggende indenfor:
 EF-fuglebeskyttelsesområde,
 Ramsarområde og Habitatområde

0 250 500

Kortbilag 1

Henninge Nor

Del af
 Henninge By, Skråbelev
 Vesterby By, Fuglsbølle
 Herslev By, Lindelse og
 Noret, umatrikuleret areal
 Rudkøbing Kommune

del af
 Herslev By, Herslev
 Sydlangeland Kommune

IKKE SCANNET

FYNS AMT

Udarbejdet i juli 2004 af
 Danmarks Naturfredningsforening
 J.nr. 1-160

Fredningskort til
 Fredningsnævnets afgørelse
 af december 2006
 FS: 54/2004

Signaturforklaring

- fredningsgrænse
 - ejerlavsgænse
 - strandbeskyttelsesområde
 - søbyggelinie
 - kote 0,0
 - kote -0,5
 - kote -1,0
- } nivellement 1945 DDH

1:8000
kopi af matrikelkortet
15.05.2004

Kortbilag 1

Henninge Nor

Del af
Henninge By, Skrøbelev
Vesterby By, Fuglsbølle
Herslev By, Lindelse og
Noret, umatrikuleret areal
Rudkøbing Kommune

del af
Herslev By, Herslev
Sydlangeland Kommune

IKKE SCANNET

FYNS AMT

Udarbejdet i juli 2004 af
Danmarks Naturfredningsforening
J.nr. 1-160

Fredningskort til
Fredningsnævnets afgørelse
af december 2006
FS: 54/2004

- Signaturforklaring
- fredningsgrænse
 - ejerlavsgrense
 - strandbeskyttelsesområde
 - søbyggelinie
 - kote 0,0
 - kote -0,5
 - kote -1,0
 - tidligere losseplads
- } nivallement 1945 DDH

Hele området er beliggende indenfor:
EF-fuglebeskyttelsesområde,
Ramsarområde og Habitatområde

FREDNINGSNÆVNET >

**FREDNINGSNÆVNET
FOR
FYNS AMT**

Toftevej 31, 5610 Assens
Tlf. 64 71 10 20 - Telefax 64 71 55 20

Dato: 28. september 2006
Journal nr.: Frs. 54/2004

Skov- og Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø.

Vedlagt sendes fredningsnævnets foreløbige afgørelse med fredningsbestemmelser om at frede Henninge Nor.

Som lovet vil fredningsnævnet fremsende resultatet med bestemmelser for fredningen til Dem, således at De, inden De opgør erstatningskravet, kan se hvilke fredningsbestemmelser, der fastsættes for ejendommen.

Afgørelsen er derfor først endelig i relation til eventuel anke, når fredningsnævnet træffer den samlede afgørelse vedrørende fredningen og erstatningen, og ankefristen vil først løbe fra denne dato.

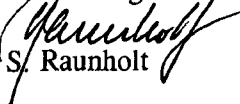
Jeg skal anmode Dem om at fremsende Deres endelige erstatningskrav til fredningsnævnet senest den 1. november 2006.

Jeg skal samtidig meddele Dem, at fredningsnævnet efter anmodning fra sagsrejserne i medfør af naturbeskyttelseslovens § 37a, stk. 2, har besluttet at forlænge fredningssagen, idet fredningsnævnet har lagt vægt på, at der foreligger en afgørelse af fredningsspørgsmålet, således at fredningssagen alene beror på stillingtagen til erstatningsspørgsmålet efter høring af ejeren. Sagen er herefter forlænget i op til 2 år, men forventes afsluttet tidlige.

Fredningsnævnets beslutning om forlængelse af fredningssagen kan selvstændigt indbringes for Naturklagenævnet, jf. naturbeskyttelseslovens § 43, stk. 1 og stk. 5. Klagen skal inden 4 uger efter at denne afgørelse er meddelt Dem skriftligt indbringes for Naturklagenævnet, Frederiksborggade 15, 1360 København K.

Hvis fredningssagen ikke forlænges, kan sagsrejseren i medfør af § 37a, stk. 2, genfremsætte forslaget uændret.

Med venlig hilsen

S. Raunholt

Fredningsnævnet udtaler:

Fredningsnævnet bemærker, at Henninge Nor udgør en del af såvel EF-habitatområde H111, EF-fuglebeskyttelsesområde F71 og Ramsarområde.

Siden marginaljordsstrategien i 1989 har der været arbejdet med Henninge Nor med henblik på at gennemføre naturforbedringer, og i VMPII-sammenhæng har der været udarbejdet et projekt for området.

Det konkrete projekt har hovedsagelig til formål at forbedre forholdene for fuglelivet. Fyns Amt har i et notat af april 2005 anført:

"

Henninge Nor er en del af EF-fuglebeskyttelsesområdet Det Sydfynske Øhav og har særlig betydning ved, at Rørdrum, Klyde, Fjordterne, Plettet Rørvagtel og Rørhøg, som er en del af udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet, yngler her (regelmæssigt eller i enkelte år). Området er tillige Ramsarområde.

Henninge Nor klassificeres som en kystfuglelokalitet af største (national) betydning for ynglende kystfugle. Fuglebestandene er især præget af svømmeænder, heriblandt sjældnere arter som Atingand, Knarand og Skeand.

Henninge Nor er således en fuglelokalitet af høj kvalitet, men områdets potentiale som fuglelokalitet er langt større end de nyere optællinger viser. En afgørende faktor for fuglelivet er vandstanden. Ved de nuværende forhold er der mindre, regulære vandområder og større rørsump- og engarealer, som tørrer ud i løbet af sommerhalvåret, hvorfor en del vandfuglearter enten kun yngler i stærkt begrænset antal eller har dårlig ynglesucces.

Det vurderes således at være af meget stor, positiv betydning for fuglene, at vandstanden hæves til et niveau, hvor større vandflader går over i våde engarealer med afgræsning. Et niveau mellem -0,9 og -0,5 meter (DNN) som foreslået i fredningsforslaget vurderes at kunne give denne ønskede tilstand. Ud fra erfaringer med regulering af vandstand i andre vådområder vurderes en fast vandstand at være bedst for ynglefuglene. En hævnning af vandstanden fra kote -0,9 vil medføre dannelse af en sø på en størrelse af ca. 70 ha. Udstrækning og beliggenhed af en sø i kote -1,0 er vist på vedlagte kortbilag II.

Henninge Nor er ca. dobbelt så stor som Tryggelev Nor og vurderes at indeholde potentiale til at blive et vandfugleområde af mindst samme værdi, hvis vandstanden hæves, så der dannes en sø, og hvis jagten på vandfugle i området ophører.

....."

I et brev af 22. august 2006 fra Fyns Amt hedder det:

"

I det ændrede fredningsforslag er der alene givet en aktuel status for ynglefugle, der indgår i udpegningsgrundlaget for det pågældende områdes udpegningsområde (internationalt naturbeskyttelsesområde), og det anføres, at Henninge Nor er tæt på at miste sin betydning som yngleområde for de udpegede arter. Amtets ynglefugletællinger siden 1991 sammenholdt med tidligere iagttagelser i området viser, at der er sket en markant tilbagegang i områdets fugleliv siden 1970-erne på grund af den mere effektive afvanding og ophør af græsning. Det gælder især arter knyttet til våde enge som Spidsand, Skeand, Dobbeltbekkasin og Gul Vipstjert. Blandt ynglefuglene i udpegningsområdet for EF-fuglebeskyttelsesområdet Sydfynske Øhav er amtet overbevist om, at Plettet Rørvagtel, Klyde, Brushane, Fjordterne og muligvis også Mo-

sehornugle, som alle yngler enkelte år eller har ynglet tidligere, vil være begunstiget af vandstandshævning og græsning i området. Flere af disse arter er i tilbagegang i Det Sydfynske Øhav, og en hurtig genopretning af Henninge Nor vil understøtte bestræbelserne på at vende denne udvikling. Erfaringerne viser, at ynglefuglearter i tilbagegang vil have svært ved at genindvandre, hvis de først er forsvundet ud af et større område. I det Sydfynske Øhav gælder det f.eks. Almindelig Ryle, Brushane og Stor Kobbersneppe. Dette taler for, at naturgenopretningen ikke udskydes i flere år.

Henninge Nors betydning for rastende trækfugle er afhængig af vandfladens udstrækning. Tidligere var der ofte vinteroversvømmelser, og i disse situationer raster og fougagerer mange vandfugle. Nogle maksimumstal kan nævnes: Sangsvane 469, Pibesvane 30, Grågåse 876, Pibeand 455, Krikand 540, Gråand 260, Spidsand 845, Skeand 57, Taffeland 1.370, Troidand 10.000, Bjergand 2.000, Hvinand 30, Stor Regnspøve 100. Forekomsten af Spidsand er af international betydning. Dette giver et billede af områdets betydning for rastende vandfugle ved en stabil, højere vandstand. Sangsvane, Troidand, Bjergand og Hvinand er udpegningsgrundlag for EF-fuglebeskyttelsesområdet Sydfynske Øhav, og en højere vandstand i Henninge Nor vil bidrage til at give disse arter en gunstig bevaringsstatus i fuglebeskyttelsesområdet. Ud over vandstanden vil fred og ro i området være afgørende for de rastende vandfugle.

..... "

Tilsvarende kan konstateres i fugletællingerne foretaget af Danmarks Naturfredningsforening.

Fredningsnævnet finder, at Henninge Nors kystfuglelokalitet er af største nationale betydning. Fuglelokaliteten er af høj kvalitet. Efter det oplyste er en afgørende faktor for at fuglelivets kvalitet kan bibeholdes, at vandstanden hæves. Nævnet lægger videre til grund efter amtets oplysning, at Henninge Nor er tæt på at miste sin betydning som yngleområde på grund af den mere effektive afvanding siden 1970'erne og endvidere ophør af græsning. Efter amtets oplysninger er flere af arterne i tilbagegang, og en hurtig genopretning af Henninge Nor vil understøtte bestræbelserne på at vende denne udvikling.

Fredningsnævnet finder det derfor nødvendigt at gennemføre fredningen allerede nu og ikke afvente gennemførelsen af Natura 2000. Fredningsnævnet tiltræder derfor, at fredningen gennemføres.

Fredningsnævnet finder dog, at jagten (§ 9) kan begrænses, således at jagten på vandfugle først må finde sted efter 1. oktober, og i øvrigt henvises til jagtlovens regler. Dog finder nævnet det nødvendigt fortsat at forbyde opdræt og udsætning af vildt og fugle i det fredede område.

Fredningsnævnet er enig i de foreslåede endelige fredningsbestemmelser, idet nævnet dog finder, at § 9 skal have følgende ordlyd:

Opdræt og udsætning af vildt og fugle er ikke tilladt.

Jagt på vandfugle må først finde sted efter 1. oktober.

I øvrigt henvises til jagtlovens regler.

Fredningsnævnet bestemmer herefter, at det endelige fredningsforslag tages til følge med ovennævnte ændring.

Fredningen omfatter følgende matr. nr.:

Matr. nr. 30 Henninge by, Skrøbelev og matr. nr. 32, smst.
matr. nr. 32-b Fuglsbølle by, Fuglsbølle
matr. nr. 33 Henninge by, Skrøbelev
matr. nr. 31-b Fuglsbølle by, Fuglsbølle
matr. nr. 31-c, del af matr. nr. 29-c og matr. nr. 60 smst.
del af umatrikuleret areal Henninge by, Skrøbelev, se lb. nr. 8
matr. nr. 34 by, Fuglsbølle
matr. nr. 35 Vesterby by, Fuglsbølle
del af matr. nr. 2-e Herslev by, Lindelse og 3 c smst.
del af umatrikuleret areal Henninge by, Skrøbelev, se lb. nr. 8
del af umatrikuleret areal Henninge by, Skrøbelev, se lb. nr. 8
del af umatrikuleret areal Henninge by, Skrøbelev, se lb. nr. 8
Det samlede umatrikulerede areal

Det fredede område underkastes herefter fredning på følgende vilkår:

§ 1 Fredningens vilkår

Fredningens overordnede formål er at gennemføre nationale forpligtelser, som følger af områdets internationale status som Natura 2000-område. Dette er områder, hvor forskellige typer af natur og bestemte dyre- og plantearter skal bevares og en gunstig bevaringsstatus sikres eller genoprettes. Henninge Nor indgår i sin helhed i EF-habitatområde H111 (Sydfynske Øhav), Fuglebeskyttelsesområde F71 (Sydfynske Øhav) og er desuden beskyttet som vådområde R15 i den internationale Ramsarkonvention.

I overensstemmelse hermed er det fredningens formål at sikre adgang til naturpleje og naturgenopretning for at bevare eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som Natura 2000-området er udpeget for at tilgodese.

Fredningen har yderligere til formål at sikre offentlighedens adgang til området i respekt for de beskyttelseshensyn, der følger af naturområdets biologiske værdier.

Fredningen har samtidig til formål at sikre adgang til formidling af området natur- og kulturværdier.

§ 2 Generelle bestemmelser

Fredningen respekterer området udpegning til Natura 2000-område. Samtlige planer og projekter, som gennemføres i medfør af fredningen, forudsættes at være i overensstemmelse med hensyn og målsætninger i den internationale naturbeskyttelse.

§ 3 Fredningens areal

Fredningsarealet omfatter i alt 204,54 ha, hvoraf mere end 100 ha er umatrikuleret. Der henvises til areal- og lodsejerlisten.

§ 4 Fredningens afgrænsning

Fredningsarealet afgrænses i alt væsentligt ved overkant af norets oprindelige kystskrænt. Det opfyldte areal ved den tidligere losseplads er omfattet bl.a. af hensyn til naturplejebenhov (bekæmpelse af kæmpebjørneklo) og rekreative muligheder (fugletårn). Ved dæmningen går grænsen ved dæmningens fod ud mod Lindelse Nor. Der henvises til fredningskortet.

§ 5 Fredningens midler

Fredningens formål skal opnås ved ændring og efterfølgende kontrol med vandstanden. Fredningen skal endvidere sikre adgang til naturpleje, regulering af jagt, forbud mod opdyrkning, gødskning og sprøjtning, forbud mod etablering af byggeri og tekniske anlæg samt forbud mod råstofindvinding og terrænændringer, der ikke tjener til gennemførelse af fredningsformålet.

§ 6 Naturgenopretning

Den styrkede udnyttelse af Henninge Nors potentiale som Natura 2000-område foregår på grundlag af Fyns Amts vådområdeprojekt fra februar 1998.

Fredningen indebærer, at der fortsat sker udpumpning fra Henninge Nor til Lindelse Nor i det eksisterende pumpeanlæg.

Den fremtidige vandstandssænkning indrettes således, at pumpning ophører, når kote -0,9 DNN er nået. Ved stigende vandstand aktiveres pumpen tilsvarende ved samme kote. Der tilstræbes således samme kote året rundt med de naturlige variationer, som nedbørsforholdene medfører.

Gennemførelsen af naturgenopretningen indebærer desuden, at der for at afværge risiko for udsivning af perkolat fra affaldsdepotet i norets nordøstlige del graves en ny afvandingskanal rundt om lossepladsen og langs norets vestside til pumpen. Det opgravede fyld bruges som dæmning mod søen, og i dæmningen nær pumpestationen etableres et overløbsbygværk, som sikrer vandstanden i søen i kote -0,9 m.

Vandstanden i noret monitoreres af plejemyndigheden. Efter høring hos relevante interessenter kan plejemyndigheden indstille til fredningsnævnet, at der inden for rammerne af fredningen iværksættes indgreb med det formål at forbedre resultatet af naturgenopretningen.

§ 7 Naturpleje

Plejemyndigheden for fredede områder udarbejder forslag til plejeplan efter høring hos berørte parter og forhandling med lodsejerne. Såfremt der ikke kan skabes enighed om plejeplanen, besluttet planens indhold af fredningsnævnet.

Plejen sker i henhold til plejeplanen og de til enhver tid gældende bestemmelser om pleje af fredede områder.

Hvis en lodsejer ikke ønsker at udføre plejen, skal arbejdet udføres af plejemyndigheden uden udgift for lodsejer. Effekter fra plejen tilfalder lodsejer.

§ 8 Driftsvilkår

Uden for vandflader og arealer med rørsump skal fredningsområdet henligge med vedvarende græsarealer, der så vidt muligt skal afgræsses eller udnyttes ved høslæt.

Omlægning må ikke finde sted.

Gødskning samt brug af kemiske bekæmpelsesmidler må ikke finde sted, dog kan kæmpebjørneklo om nødvendigt bekæmpes kemisk.

Tilgroning med vedplanter skal hindres. Skovrejsning er ikke tilladt.

Eksisterende træ- eller skovbevoksninger på fredningstidspunktet kan opretholdes indtil afdrift, såfremt det er foreneligt med vandstandsændringen. Bevoksningerne må ikke genetableres ved nyplantning efter eventuel afvikling eller almindeligt forfald.

Rørskær i vintermånederne skal være tilladt for lodsejerne.

Fredningen skal ikke være til hinder for afvandingen fra Snaremosø til Henninge Nor eller for afvanding af Fårevejles arealer nord for Bækkebovej til Henninge Nor eller fra oplandet i øvrigt.

§ 9 Jagt

Opdræt og udsætning af vildt og fugle er ikke tilladt.

Jagt på vandfugle må først finde sted efter 1. oktober.

I øvrigt henvises til jagtlovens regler.

§ 10 Terrænændringer

Råstofindvinding er ikke tilladt.

Terrænændringer, grøftning, opfyldning, deponering m.v. kan kun finde sted som led i indgreb, som følger af fredningsbestemmelserne, eller som fremmer fredningens formål.

Ethvert gravearbejde, anlægsarbejde m.m. som indebærer terrænændringer, skal overvåges af det ansvarshavende arkæologiske museum.

Fredningen hindrer ikke fortsat vedligeholdelse og nødvendig forstærkning af dæmningen mod Lindelse Nor.

§ 11 Byggeri og anlæg

Byggeri kan alene finde sted til funktioner, der følger af fredningens formål som f.eks. læskure til kreaturer, publikumsfaciliteter og lignende. De skal placeres diskret i terræn, udfø-

res i træ og henstå ubehandlet eller behandlet med vandbaserede træbeskyttelsesmidler, farveløst eller i jordfarver.

Der må ikke placeres nye tekniske anlæg i fredningsarealet med undtagelse af anlæg, der tjener fredningens formål. Eksisterende tekniske anlæg kan bevares, hvis de skal benyttes som led i områdets forvaltning.

§ 12 Publikumsadgang og -information

Offentligheden sikres adgang til det fredede område via Øhavs-stien. Denne føres ved fredningen videre over dæmningen i henhold til et af plejemyndigheden udarbejdet projekt, som sikrer fuglelivet mod forstyrrelse. Projektet godkendes af fredningsnævnet.

Endvidere anvises ved fredningen en adgangssti til fods fra Bækkebovej over lossepladsarealet til et punkt ved Tippen.

Publikums færdsel sker i øvrigt i henhold til den til enhver tid gældende naturbeskyttelseslov. Uden for de officielt etablerede stier skal offentligheden dog ikke have adgang i fuglenes yngletid fra 1. marts til 30. juni.

Der kan efter fredningsnævnets nærmere bestemmelse m.h.t. placering, udformning, materialer og farver opstilles 2 fugletårne på fredningsområdet, det ene i forbindelse med pumpestationen ved dæmningen, det andet ved Tippen på lossepladsen, hvor den anviste sti ender.

§ 13 Formidling

Plejemyndigheden kan lade opsætte informationstavler til orientering for publikum om områdets natur- og kulturværdier.

Fredningen er ikke til hinder for bevarelse og restaurering af det eksisterende pumpehus og dets indretning til formidling af fredningsområdets natur- og kulturhistorie.

Resterne af gamle pumpeanordninger på stedet skal så vidt muligt bevares og sikres som led i en formidling af stedets afvandingshistorie, og der kan indrettes formidling, som belyser natur- og kulturværdierne i de øvrige landvindingsprojekter og Natura 2000-områder på Langeland.

Ved udarbejdelsen af informationstavler og eventuel indretning af pumpestation og fugletårne inddrager plejemyndigheden de berørte foreninger, museer og lodsejere.

Formidlingsprojekter, bygningsudformning m.v. forelægges fredningsnævnet til godkendelse m.h.t. udformning, placering, farver m.v.

§ 14 Forslagets retsvirkninger

Fredningens retsvirkninger indtræder først ved fredningsforslagets endelige vedtagelse.

§ 15 Dispensation

Fredningsnævnet kan i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, dispensere fra fredningens bestemmelser, såfremt dette ikke strider mod fredningens formål.

§ 16 Bonusbestemmelser

I henhold til naturbeskyttelseslovens § 38 fastsættes det, at fredningen samtidig gælder som tilladelse eller godkendelse efter reglerne i naturbeskyttelsesloven, jf. dennes § 3 og §§15-19, vandløbsloven, jf. dennes § 7a samt planloven, jf. dennes § 36, stk. 1, nr. 5.

Vedrørende erstatning til lodsejerne henvises til nedenstående, særskilte erstatningsafgørelse.

Afgørelsen tinglyses ved fredningsnævnets foranstaltning, jf. naturbeskyttelseslovens § 40, stk. 3. Tinglysningsgebyret udredes som fredningsudgift.

Nærværende afgørelse bekendtgøres i Statstidende og lokale aviser, jf. naturbeskyttelseslovens § 40, stk. 2.

Fredningsnævnets afgørelse af både fredningens indhold og erstatningen kan i medfør af naturbeskyttelseslovens § 43, stk. 1, indbringes for Naturklagenævnet af lodsejerne og de i naturbeskyttelseslovens § 43, stk. 2, nævnte klageberettigede. Klagen indgives i medfør af naturbeskyttelseslovens § 43, stk. 4, skriftligt til Naturklagenævnet, Frederiksborggade 15, 1360 København K.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt den klageberettigede.

Svend Raunholt

Torben Jørgensen

Lars Faartoft